

Názov: Verejné politiky aktívneho starnutia na regionálnej úrovni

Komplexná analýza východiskového stavu v oblasti
aktívneho starnutia seniorov vo vybraných mestách

Autori: Ing. Jozef Ďurica

PaedDr. Peter Polakovič

PhDr. Marcela Mazsárová

Mgr. Ivan Benca

Ing. Vladimír Margolien

Ing. Stanislava Mikulová

Ing. Štefan Repko

Obsah

Obsah	2
Zoznam tabuliek.....	3
Zoznam grafov	4
ÚVOD.....	5
A. Východiská problematiky aktívneho starnutia.....	6
1. Vymedzenie pojmu aktívneho starnutia.....	7
2. Základné princípy verejných politík podpory aktívneho starnutia	8
3. Východiskové dokumenty problematiky aktívneho starnutia.....	8
4. Vybrané aspekty aktívneho starnutia	15
B. Regionálny kontext	23
1. Sociálno-demografická analýza cieľovej skupiny vo vybraných mestách	24
1.1. Vývoj počtu obyvateľov	24
1.2. Vývoj vekovej kategórie 50+ rokov	28
1.3. Zamestnanosť a nezamestnanosť.....	30
1.4. Zhodnotenie sociálno-demografických údajov	35
2. Analýza stavu poskytovaných sociálnych služieb	36
2.1. Stav poskytovaných služieb v meste Bánovce nad Bebravou.....	36
2.2. Stav poskytovaných služieb v meste Galanta.....	38
2.3. Stav poskytovaných služieb v meste Prievidza	39
3. SWOT analýza poskytovaných sociálnych služieb vo vybraných mestách	41
4. Analýza rozpočtu vybraných miest.....	43
4.1. Rozpočet mesta Bánovce nad Bebravou	43
4.2. Rozpočet mesta Galanta	49
4.3. Rozpočet mesta Prievidza.....	53
Zhrnutie analytickej časti.....	58
Príloha č.1 - Základné princípy verejných politík aktívneho starnutia.....	59
Príloha č.2 - Zoznam vybraných dokumentov v oblasti aktívneho starnutia.....	61

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti	25
Tabuľka 2 Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania.....	25
Tabuľka 3 Vývoj počtu obyvateľov (k 31.12.)	26
Tabuľka 4 Vývoj celkového prírastku obyvateľstva.....	26
Tabuľka 5 Vývoj vekovej kategórie 50+ rokov	28
Tabuľka 6 Počet obyvateľov v. k. 50+ v SR a okresoch v r. 2011	30
Tabuľka 7 Počet nezamestnaných obyvateľov v. k. 50+ v SR a okresoch v r. 2011.....	33
Tabuľka 8 Poskytované sociálne služby v meste Bánovce nad Bebravou	36
Tabuľka 9 Poskytovanie sociálnych služieb v meste Galanta	38
Tabuľka 10 Poskytovanie sociálnych služieb v meste Prievidza	40
Tabuľka 11 SWOT analýza mesta Bánovce nad Bebravou.....	41
Tabuľka 12 SWOT analýza mesta Galanta.....	42
Tabuľka 13 SWOT analýza mesta Prievidza	43
Tabuľka 14 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb	45
Tabuľka 15 Podrobné rozdelenie výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb	47
Tabuľka 16 Výdavky mesta Bánovce nad Bebravou na položky aktívneho starnutia	48
Tabuľka 17 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb	50
Tabuľka 18 Podrobné rozdelenie výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb.....	52
Tabuľka 19 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Prievidza na program sociálnych služieb.....	54
Tabuľka 20 Podrobné rozdelenie výdavkov mesta Prievidza na program sociálnych služieb	56

Zoznam grafov

Graf 1 Vývoj celkového prírastku obyvateľstva.....	26
Graf 2 Migračné saldo	27
Graf 3 Prirodzený prírastok obyvateľstva.....	27
Graf 4 Index starnutia	28
Graf 5 Vývoj priemerného veku	29
Graf 6 Počet obyvateľov vekovej kategórie 85+	30
Graf 7 Počet obyvateľov SR v. k. 50+ v r. 2011.....	31
Graf 8 Počet obyvateľov v. k. 50+ v okrese Prievidza	31
Graf 9 Počet obyvateľov v. k. 50+ v okrese Bánovce nad Bebravou	32
Graf 10 Počet obyvateľov v. k. 50+ v okrese Galanta.....	32
Graf 11 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v SR	33
Graf 12 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v okrese Prievidza.....	34
Graf 13 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v okrese Bánovce nad Bebravou	34
Graf 14 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v okrese Galanta	35
Graf 15 Rozpočet mesta Bánovce nad Bebravou	44
Graf 16 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb v r. 2015.....	45
Graf 17 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb v r. 2016.....	46
Graf 18 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb v r. 2017.....	46
Graf 19 Výdavky mesta Bánovce nad Bebravou na položky aktívneho starnutia.....	48
Graf 20 Rozpočet mesta Galanta	49
Graf 21 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb v r. 2015	50
Graf 22 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb v r. 2016	51
Graf 23 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb v r. 2017	51
Graf 24 Rozpočet mesta Prievidza Zdroj: MsÚ Prievidza.....	53
Graf 25 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Prievidza na program sociálnych služieb	55

ÚVOD

Posúdenie súčasných prístupov, koncepčných a programových dokumentov na jednotlivých úrovniach dotýkajúcich sa oblasti aktívneho starnutia je zámerom tejto úvodnej časti. Účelom sú zistenia a analýza súčasného nastavenia riešenia problematiky ako aj jej zložitost' a komplexnosť, ktorá bude východiskom pre návrh verejných politík v uvedenej oblasti v partnerských mestách v rámci projektu¹.

Analýza východiskového stavu problematiky aktívneho starnutia je zameraná na vymedzenie základných pojmov a rámcov zohľadňujúc poznatky a praktické kroky na medzinárodnej (európskej) a národnej (slovenskej) úrovni ako základ pre definovanie stratégie na regionálnej úrovni v tomto projekte, ktorého cieľom je zlepšenie verejných politík v súlade s jeho 1. špecifickým cieľom - vyhodnotenie súčasných opatrení a aktivít v oblasti aktívneho starnutia seniorov v samosprávach miest Bánovce nad Bebravou, Prievidza a Galanta.

Aktivity verejných inštitúcií v regióne vychádzajú z nadnárodných a národných dokumentov a prístupov prijatými zodpovednými autoritami a ich aplikácie v podmienkach jednotlivých regiónov, miest a obcí. Tieto tvoria základ pre efektívne riešenie problémov, oprávnených potrieb a nárokov na vytváranie zdravého prostredia pre cieľovú skupinu seniorov v miestnych podmienkach a pre formulovanie opatrení na regionálnej a miestnej úrovni.

Hodnotenie súčasného stavu aktivít verejných inštitúcií a ich dopadov v oblasti aktívneho starnutia seniorov na regionálnej úrovni a zohľadnenie trendov a výziev tvorí predpoklad pre zlepšenie a optimalizáciu týchto politík. Zámerom je skvalitnenie a zvýšenie dostupnosti verejných služieb pri tvorbe regionálnych stratégií v podmienkach uvedených miest s využitím príkladov dobrej praxe. Takto pilotné overené postupy a metodiky môžu byť príkladom aj pre iné regióny.

Proces tvorby a realizácie verejných politík v rôznych sférach života spoločnosti má svoje pravidlá a zásady², ktoré vychádzajú z *Dialógu o verejných politikách* z Akčného plánu Iniciatívy pre otvorené vládnutie³, ktorého zámerom bolo pripraviť a zrealizovať vzorový proces zapájania zainteresovaných občanov a skupín z odbornej aj laickej verejnosti do dialógu o verejných politikách.

---

¹ „Verejné politiky aktívneho starnutia na regionálnej úrovni“. Prijímateľ UNIKREDIT, n.o. Banská Bystrica. Číslo zmluvy o poskytnutí NFP Z314011M030, www.crz.gov.sk, rok 2018

² http://www.minv.sk/?ros_otvorene-vladnutie

³ „...kvalitná správa vecí verejných vzniká spoluprácou a zapojením verejnosti do riešenia kľúčových problémov a výziev súčasnosti ...kvalitné verejné politiky vznikajú v dialógu so zainteresovanými aktérmi a s participáciou občanov. ...vytvoriť nové mechanizmy a inštitúty pre pravidelnú a viacúrovňovú komunikáciu s verejnosťou a diskusiu s občianskou spoločnosťou, aby sa dialóg so zainteresovanými aktérmi a občanmi stal súčasťou tvorby konkrétnych politík, najmä tých, v ktorých je možné očakávať výrazné dopady na život občanov... Vid' : <https://www.otvorenavlada.gov.sk/verejne-politiky/>

A. Východiská problematiky aktívneho starnutia

Svet čelí nevidaným demografickým, sociálnym a štrukturálnym zmenám, ktoré si vyžadujú aktuálne riešenia. Starnutie populácie spolu s globalizáciou, klimatickými zmenami, konkurencieschopnosťou a makroekonomickými nerovnováhami sú tri kľúčové výzvy, ktorým čelí civilizácia. V tomto kontexte rastie význam podpory zdravého a aktívneho starnutia popri cieľoch dosahovania vysokej zamestnanosti a znižovania chudoby⁴.

Všeobecné starnutie populácie ako globálny demografický proces má svoje rôzne pozitívne, ale aj negatívne stránky. V súvislosti s vplyvom týchto zmien existujú v odbornej literatúre dva pohľady - jeden vníma starnutie populácie ako záťaž pre spoločnosť, ďalší v ňom vidia nový potenciál ekonomického rastu. Ľudia všetkých vekových kategórií pozitívne prispievajú k rozvoju spoločnosti a ekonomicko-sociálny vplyv starnutia populácie do značnej miery je závislý na tom, ako budú využité získané prírastky v dĺžke života. Zvyšovanie priemernej dĺžky života, by sa malo považovať za prínos pre spoločnosť a faktor sociálneho pokroku. Starší sú zdrojom veľkých osobných a profesijných skúseností, životnej múdrosti a majú potenciál využiť tieto skúsenosti pri rozvoji hospodárskeho, komunitného i rodinného života. Ekonomické a iné aktivity starších osôb sú vnímané ako prínos pre kvalitu života nielen ich samotných, ale aj pre ich rodiny a celú spoločnosť

Aktívne starnutie ako jedna z hlavných výziev 21. storočia⁵ nezvratne zasahuje všetky sféry fungovania spoločnosti nielen globálne, ale aj lokálne. Napriek tomu, že v súčasnosti nie sú ešte prejavy starnutia slovenskej populácie až také citel'né, vývoj vekovej štruktúry obyvateľ'ov poukazuje na zrýchľovanie procesu starnutia populácie aj na Slovensku⁶. Aktívne starnutie je súčasťou stratégie Európa 2020⁷ a iniciatívy Únia inovácií. Možnosť využitia životných skúseností seniorov a senioriek a ich udržanie v aktívnej činnosti je významným príspevkom, tak pre všestranný rozvoj spoločnosti, ako i pre dlhodobé udržanie ich fyzického a duševného zdravia.

---

4 Výbor regiónov (2011) v stanovisku na tému „Európska platforma proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu“ pripomenul, že chudoba hrozí najmenej jednému občanovi EÚ zo šiestich.

5 Vid' napr. <http://www.europarl.europa.eu/committees/sk/empl/search-in-documents.html?ufolderComCode=EMPL&ufolderLegId=8&ufolderId=01909&source=&linkedDocument=true&urefProcYear=&urefProcNum=&urefProcCode=#sidesForm>,

6 Index starnutia zohľadňujúci podiel detí a seniorov v populácii sa významne mení, kým v roku 2009 pripadalo na 100 detí 80 osôb seniorov, v minulom roku (2018) sa tento pomer dokonca obrátil a na 100 detí už pripadalo 102 seniorov. V rámci demografických štatistík deti sú osoby do 14 rokov a tvoria predproduktívnu zložku obyvateľ'stva. Seniori (poproduktívna zložka obyvateľ'stva) sú ľudia vo veku 65 a viac rokov. Vid'

https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/aboutus/office.activites/officeNews/vsetkyaktuality/a06f192f-646f-4c99-8932-0c12ef7d84af!/ut/p/z1/tVHBcoIwEP2WHjxiNhAgHKPjCFY6ldYKuXQigqYIqKRY_76h00PbGa09NIids_P27b59iKMY8Uq0ci2UrCux1f-EO88zN6CDAWYA4e0QAiwwZwMWYYJNtPgOoHfRCIJHdj-OJgQDsRG_XP-EOOJppXZqg5J62YiN0RSGrHJDFKoH-pKtVCf9voqtDnrQNpkvqiYEODn2zNxwiJMbJPU8g3qWaUCKzSx3V5SivOuyS-UKJVeHf7_J7ITBmcNA1_MPyHDMfOJOAeh0bEPA_HnkzSwLmPUJuMCR6BncszP4GC1amR3RvKoPpXbq4Y8SfUATxOWy7B_Tsg99TKIDCTjYtomLPXA6781DOAzXmleoTWdKjeIf60fxVd0013zZ7znTZteVyt4Uiv_R7V05L6l1Moo8HFmEJ7RhN--pTAPi/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/

7 Dokument Európa 2020: Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu

Aktívne starnutie a solidarita medzi generáciami sú jedným z kľúčov k dosiahnutiu cieľov tejto stratégie a vytvoreniu konkurencieschopnej, prosperujúcej a inkluzívnej Európy a tým umožniť a prispieť starším ľuďom viesť dlhšie zdravý, aktívny a nezávislý život.

1. Vymedzenie pojmu aktívneho starnutia

Definície pojmu aktívneho starnutia a jeho charakteristiky sa v rôznych materiáloch resp. dokumentoch odlišujú v závislosti od uhla pohľadu a šírky riešenej problematiky. Pri podpore ich aktivít je potrebné vychádzať a zameriavať sa na viaceré oblasti verejných politik a na všetky vekové skupiny obyvateľov s dôrazom na osoby vo veku nad 50 rokov (ďalej 50+).

Koncept aktívneho starnutia je teda dosť široký a neobmedzuje sa iba na dlhšie zotrvanie ľudí v pracovnom pomere. Je spojený s viacerými oblasťami ako sú dôchodky, zdravotníctvo a dlhodobá starostlivosť, zamestnanosť, využívanie informačno – komunikačných technológií, právna podpora a presadzovanie práv, boj proti diskriminácii, zneužívanie a ochrana pred zlým zaobchádzaním, vzdelávanie dospelých a celoživotné vzdelávanie, doprava a dostupnosť, kvalita a udržateľnosť sociálnych služieb, ľudské práva, podpora aktívnej nezávislosti a občianska účasť starších ľudí, právom chránených záujmov potrieb starších ľudí prostredníctvom podpory seniorských organizácií, účasť starších ľudí na rozhodovaní vo veciach, ktoré sa ich priamo dotýkajú na všetkých úrovniach, ich právo slobodnej voľby a participácia na živote v spoločnosti, podpora dobrovoľníctva ako zdroja seberealizácie a sociálnych kontaktov starších ľudí a pod.

Medzinárodný akčný plán pre starnutie prijatý OSN vo Viedni v roku 1982 v preambule uvádza, že: „základné a nepopierateľné práva zakotvené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv sa v plnom a neobmedzenom rozsahu vzťahujú aj na staršie osoby“.

Rada Európskej únie v dôsledku demografického vývoja v Európe a potreby zmeny v rôznych oblastiach politiky prijala Usmerňujúce zásady pre aktívne starnutie a solidaritu medzi generáciami (zasahujú oblasti zamestnanosti, zapojenia sa do života spoločnosti a nezávislého bývania.) Zásady sú základom stratégie a národné orgány a ďalší aktéri ich môžu využiť ako kontrolný zoznam pre kroky, ktoré je potrebné prijať na podporu aktívneho starnutia.

V rámci prípravy ŽoNFP bola prijatá charakteristika pojmu vychádzajúca zo Stratégie aktívneho starnutia a Národného programu aktívneho starnutia: „Aktívne starnutie znamená plnohodnotné prežívanie života aj vo vyššom veku, zodpovedný prístup k zdraviu, život v bezpečí a dôstojnosti, s možnosťou zúčastniť sa diania v spoločnosti“. Týka sa to celej spoločnosti, všetkých vekových skupín. Aktívne starnutie je prostriedkom zamedzenia izolácie, resp. vylúčenia

občanov vyššieho veku zo spoločnosti, čím sa posilňuje medzigeneračná integrácia a solidarita. Aktívne starnutie je prostriedkom integrácie seniorov do spoločnosti na všetkých úrovniach, t.j. ako občan, obyvateľ mesta, obce, účastník vzdelávacích, ekonomických, kultúrnych a iných aktivít až po aktivity rodinného charakteru.

Rozhodnutie 940/2011/EÚ⁸ odkazuje na definíciu aktívneho starnutia podľa WHO: „Aktívne starnutie je procesom optimalizácie príležitostí na udržanie dobrého zdravia, účasť a bezpečnosti, ktorých cieľom je zvýšiť kvalitu života starších ľudí.“ Slovo „aktívne“ vyjadruje neprerušenu účasť na spoločenskom, hospodárskom, kultúrnom, duchovnom a občianskom dianí, nie je to len schopnosť byť fyzicky aktívnymi alebo zapájať sa na trhu práce. Aktívne starnutie teda musí byť podporované pracovnými príležitosťami prípadne možnosťou dobrovoľníckej práce. Umožní starším osobám podieľať sa iniciatívne a samostatne na dianí v spoločnosti, a to aj vďaka upravenému bývaniu, infraštruktúre, doprave alebo prístupu k informáciám a k internetu

Keď hovoríme o starnutí, musíme rozlišovať medzi populačným alebo demografickým starnutím procesom, kedy sa zvyšuje podiel starších jednotlivcov v celkovej populácii a individuálnym starnutím označujúcim starnutie jednotlivca. Podobne ako v Správe UNFPA (2012) je hlavným ťažiskom stratégie populačné starnutie, ale v súvislosti so zdravím, prosperitou a ďalším prežívaním života sa zaoberá aj starnutím jednotlivca.

2. Základné princípy verejných politík podpory aktívneho starnutia

Podpora aktívneho starnutia v zmysle NPAS stojí na princípoch **dôstojnosti** (ochrana pred zlým zaobchádzaním), **rovnakého zaobchádzania** (zákaz diskriminácie), **rodovej rovnosti**, **nezávislosti** (právo zotrvať čo najdlhšie v domácom prostredí), **princíp sebarealizácie**, **princíp solidarity**, **subsidiarity** (konkrétne zodpovednosti má prebrať tá úroveň, ktoré je na to najlepšie usposobená – národná, regionálna, miestna, komunitná, rodinná), **zamestnanosti a starostlivosti** (napr. právo na dostupnú starostlivosť a právo opatrujúcich osôb na primeranú sociálnu ochranu a ohodnotenie). Podrobne sú popísané v prílohe č.1.

3. Východiskové dokumenty problematiky aktívneho starnutia

V tejto časti uvádzame prehľad niektorých vybraných nadnárodných a národných dokumenty zaoberajúce sa problematikou aktívneho starnutia.

---

⁸ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 940/2011/EÚ zo 14. septembra 2011 o Európskom roku aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami (2012).

Na základe **Medzinárodného akčného plánu pre starnutie**, ktorý prijalo Svetové zhromaždenie Valným zhromaždením vo svojom uznesení 37/51 z 3. decembra 1982 vo Viedni, ktorého cieľom bolo upozorniť na rolu starších v spoločnosti a potrebu podpory a rešpektu medzi generáciami. Dôraz sa pritom kládol na štyri základné témy: situáciu starších osôb, individuálny celoživotný vývoj, vzťahy medzi generáciami a vzájomný vzťah medzi starnutím obyvateľstva a budúcim vývojom.

K významným dokumentom ochrany práv starších ľudí, ktoré boli prijaté rezolúciou Valného zhromaždenia 46/91 zo 16. decembra 1991 patria **Princípy ochrany starších resp. Zásady Organizácie Spojených národov pre seniorov (staršie osoby)**. Tieto princípy sú rozdelené do piatich základných otázok: nezávislosť, participácia, starostlivosť, sebarealizácia a dôstojnosť. Spoločenské vnímanie staroby sa snažila zmeniť aj rezolúcia Valného zhromaždenia z roku 1992, ktorou bol vyhlásený Medzinárodný rok starších ľudí (1999). Jednou z aktivít Slovenska v rámci vyhláseného roka bolo prijatie **Národného programu ochrany starších ľudí (1999)** vládou SR.

Ďalším rámcom, z ktorého vychádzal ďalší inovovaný program bol **revidovaný Medzinárodný akčný plán (2002)** prijatý na Druhom svetom zhromaždení k problematike starnutia v Madride a **Regionálna implementačná stratégia (2002)** prijatá na Ministerskej konferencii krajín strednej a východnej Európy Hospodárskej komisie OSN pre Európu UNECE.

Zasadnutie členských krajín európskeho regiónu WHO⁹ bolo priestorom pre diskusiu najvyšších predstaviteľov rezortov zdravotníctva o aktuálnych otázkach zdravotníctva na globálnej, regionálnej a národnej úrovni. Diskusia na zasadnutí vyústila do prijatia viacerých rezolúcií a dokumentov v odborných oblastiach (**nový rámec európskej zdravotnej politiky – Zdravie 2020¹⁰; Európsky akčný plán posilňovania kapacít a služieb v oblasti verejného zdravotníctva, Stratégia a akčný plán v oblasti zdravého starnutia na roky 2012-2020**), ktoré odporučili štátom ako aj Svetovej zdravotníckej organizácii konkrétne kroky na posilnenie politik s cieľom podpory zdravia občanov európskeho regiónu.

Stratégia a akčný plán pre zdravé starnutie v Európe na roky 2012 – 2020 definovala 4 oblasti, ktoré naplňajú aktívne starnutie v Európe:

---

⁹ http://www.uvzsr.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=1688%3Aprogram-zdravie-2020&catid=125%3Amedzinarodna-spolupraca-a-eu&Itemid=111

¹⁰ Zdravie 2020 je európsky zdravotný politický rámec. Jeho cieľom je výrazne zlepšiť zdravie obyvateľov, znížiť nerovnosti v oblasti zdravia, posilniť verejné zdravie a podporiť dialóg o zdraví naprieč ostatnými rezortmi. Vychádza z hodnoty „Zdravie pre všetkých“ a je definovaný dvoma strategickými cieľmi (zlepšenie zdravia pre všetkých a zníženie nerovnosti v zdraví, zlepšenie vedúcej úlohy v oblasti zdravia a participatívneho riadenia zdravia) a štyrmi prioritnými oblasťami: 1. investovania do zdravia počas celého životného cyklu, posilnenie zodpovednosti občanov za zdravie, 2. riešenie najväčších zdravotných výziev – prenosné a neprenosné ochorenia, 3. posilňovanie zdravotných systémov, kapacít verejného zdravotníctva a pripravenosti, surveillance a schopnosti reagovať na núdzové situácie, 4. vytváranie zdravých komunít a podporného prostredia pre zdravie ľudí.

1. predpoklady pre aktívne starnutie v rámci podporujúceho prostredia (vek dožitia a roky zdravého života, duševné zdravie, sociálne vzťahy, používanie IKT, úroveň vzdelania),
2. príspevok starších ľudí v rámci platenej práce (miera zamestnanosti vo vekových skupinách 55 až 74 rokov),
3. sociálne aktivity a participácia starších ľudí (miera dobrovoľníckej práce, starostlivosť o vlastné vnúčatá alebo o iných starších ľudí či politická participácia),
4. nezávislý a autonómny život starších ľudí (fyzická výkonnosť, dostupnosť služieb, nezávislosť, finančná a osobná bezpečnosť a celoživotné vzdelávanie).

Európska komisia vyhlásila **rok 2012 za Európsky rok aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami**¹¹, ktorého ciele roka nadväzovali na existujúce dokumenty prijaté medzinárodnými organizáciami uvedené vyššie. Téma tohto európskeho roku bola zvolená vzhľadom na rýchlejšie starnutie občanov a občianok Európskej únie a narastajúci počet starších ľudí. Na tento nárast je možné hľadieť pozitívne, pretože je dôsledkom lepšej zdravotnej starostlivosti a kvality života, avšak vzhľadom na demografické zmeny je nutné zamerať sa na mnohé problémy, ktoré prináša. Práve aktívne starnutie sa môže stať kľúčom k riešeniu demografického vývoja. Celkovým cieľom európskeho roka bolo uľahčovať vytváranie kultúry aktívneho starnutia v Európe spočívajúcej na spoločnosti pre všetky vekové kategórie. Hlavná odpoveď na tieto rýchle zmeny vo vekovej štruktúre spoločnosti spočívala v podpore vytvárania kultúry aktívneho starnutia ako celoživotného procesu a v zaistení toho, aby rýchlo sa rozširujúce skupiny obyvateľstva vo veku nad 50 rokov mali dobré možnosti týkajúce sa zamestnania a aktívneho zapojenia sa do spoločenského a rodinného života, a to aj prostredníctvom dobrovoľníctva, celoživotného vzdelávania, kultúry a športu. Európsky rok 2012 mal upozorniť tvorcov a tvorkyne verejných politík a ďalšie subjekty, že zabezpečenie dôstojného, zdravého starnutia a nezávislého života občanov si vyžaduje zmeny:

- v politikách zamestnanosti, zlepšením prístupu starších ľudí na trh práce, inováciami v organizácii práce
- v zdravotných programoch, prevencii úrazov
- v sociálnych službách
- vo vzdelávaní dospelých, celoživotnom vzdelávaní
- v zlepšovaní vhodného ubytovania
- v oblasti informačných technológií
- v oblasti dopravy

Európsky rok 2012 podnecoval a podporoval úsilie členských štátov, regionálnych a miestnych orgánov, sociálnych partnerov, občianskej spoločnosti a podnikateľského sektora

---

¹¹ Východiskom pre vyhlásenie európskeho roka 2012 je rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 940/2011/EÚ zo 14. septembra 2011 o Európskom roku aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami.

vrátane malých a stredných podnikov, zamerať sa na podporu aktívneho starnutia a vynaložiť väčšie úsilie na mobilizáciu potenciálu rýchle rastúceho počtu starších obyvateľov a obyvateľiek Európskej únie. Starnutie je nepochybne veľmi náročné pre celú spoločnosť a pre všetky generácie a je aj záležitosťou medzigeneračnej solidarity a rodiny. Preto má byť Európsky rok zameraný na spolupatričnosť a spoluprácu medzi generáciami so zreteľom na rozmanitosť a rodovú rovnosť.

Ciele európskeho roka 2012 boli upravené nasledovne:

- a. zvyšovať všeobecné povedomie o význame aktívneho starnutia a jeho rôznych rozmeroch a zabezpečiť, aby bolo v politických programoch zainteresovaných strán na všetkých úrovniach zaradené na popredné miesto, s cieľom vyzdvihnúť užitočnosť starších osôb pre spoločnosť a hospodárstvo, zvýšiť jeho uznanie, podporovať aktívne starnutie, solidaritu medzi generáciami, vitalitu a dôstojnosť všetkých ľudí a viac sa snažiť o mobilizáciu potenciálu starších osôb bez ohľadu na ich pôvod a umožniť im viesť nezávislý život;
- b. podnecovať diskusiu, vymieňať si informácie a rozvíjať vzájomnú výmenu skúseností medzi členskými štátmi a zúčastnenými stranami na všetkých úrovniach s cieľom podporovať politiku aktívneho starnutia, stanoviť a šíriť osvedčené postupy a podporovať spoluprácu a súčinnosť,
- c. ponúknuť rámec pre záväzky a konkrétne opatrenia, ktoré umožnia Únii, členským štátom a zainteresovaným stranám na všetkých úrovniach, aby prostredníctvom konkrétnych činností so zapojením občianskej spoločnosti, sociálnych partnerov a podnikateľského sektora a s osobitným dôrazom na podporu informačných stratégií vypracovali inovatívne riešenia, politiky a dlhodobé stratégie vrátane komplexných stratégií riadenia otázok spojených s vekom v oblasti zamestnanosti a práce, a aby sa snažili dosiahnuť konkrétne ciele týkajúce sa aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami;
- d. podporiť činnosti, ktoré pomôžu bojovať proti diskriminácii na základe veku, odstrániť stereotypy spojené s vekom a odbúrať bariéry, najmä pokiaľ ide o možnosti zamestnania.

Ďalším dokumentom spracovaným v tejto oblasti bola **Stredoeurópska stratégia pre starnúcu spoločnosť**¹². Stratégia využíva prístup založený na životnom cykle v súlade s praxou uplatňovanou európskymi inštitúciami, ktorá sa zameriava sa na všetky vekové skupiny: „byť starý“ nie je otázkou konkrétneho veku, aktívne starnutie sa začína už pri zrode života. Definícia významu „starý“ sa v tomto kontexte nepoužíva. Prepájanie oblastí politiky, aktérov a území . ako jeden z prvkov Stredoeurópskej vízie pre starnúcu spoločnosť je ústredným momentom stratégie. Všetky oblasti politiky sa považujú za oblasti, ktoré v konečnom dôsledku slúžia na dosiahnutie prosperity človeka. Stratégia kladie osobitný dôraz na sociálnu spravodlivosť a súdržnosť a na vyrovnávanie regionálnych rozdielov. Osobitnú pozornosť venuje znevýhodneným regiónom a sociálne znevýhodneným skupinám obyvateľstva, zdravotne postihnutým alebo iným spôsobom zraniteľným, či ľuďom, ktorí sa vyrovnávajú s viacerými znevýhodneniami

Cieľom Stredoeurópskej stratégie pre starnúcu spoločnosť bolo prispieť najmä k:

- minimalizácii negatívnych vplyvov a dôsledkov demografických trendov na starnúcu spoločnosť a hospodárstvo prostredníctvom zlepšenia rámcových podmienok tzn.

---

¹² Vid' napr. https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/stredoeuropska-vzdelanostna-platforma-pre-starnucu-spolocnost/stredoeuropska-strategia-pre-starnucu-spolocnost-zelena-kniha.html?page_id=350905

prispôsobenia politík, procesov a mechanizmov riadenia a správy demografickým zmenám v oblasti regionálneho a mestského rozvoja, zdravotníctva, školstva, trhu práce, migrácie a sociálnej politiky,

- posilneniu územnej súdržnosti, zníženiu regionálnych rozdielov a územnej segregácie konkrétnych cieľových skupín
- vytvorením fóra pre výmenu poznatkov a prípravu spoločných osvedčených postupov,
- medzi mestami a vidiekom a medzi jednotlivými geografickými úrovňami,
- osvojením si spoločného pohľadu a pochopenia výziev, ktorým čelí stredná Európa,
- lepšiemu využívaniu existujúceho vnútorného potenciálu stále rozmanitejšej a starnúcej populácie prostredníctvom prípravy stratégií aktívneho starnutia, najmodernejších koncepcií odborného vzdelávania a prípravy a zvyšovania povedomia o demografickom pohybe a takto
- iniciovať vznik regionálnych platforiem a nových modelov spolupráce a implementovať pilotné akcie v oblasti celoživotného vzdelávania, zosúladenia pracovného a súkromného života a age manažmentu/ manažmentu rozmanitosti,
- rozširovať zručnosti a poznatky cieľových skupín, tak aby sa podarilo naplniť požiadavky SME a prispieť k vyváženiu nevyhnutnej relatívnej straty poznatkov (starších) pracovníkov v regiónoch,
- podporovať spoluprácu a integráciu,
- k zvyšovaniu kvality života stredo európskych občanov a rozvoju konkurencie prostredníctvom koordinovaných krokov, prijímania súborov opatrení na rôznych územných úrovniach a spoločnej implementácie Stredo európskej stratégie pre starnúcu spoločnosť.

Všetky medzinárodné dokumenty zamerané na aktívne starnutie majú jedno spoločné: nesústredujú sa len na riziká populačného starnutia, ale predovšetkým na šancu, akú aktívne starnutie môže znamenať pre spoločnosti: šancu, aby dosiahli vyššiu úroveň rozvoja, súdržnosti a medzigeneračnej udržateľnosti. To si však vyžaduje pristupovať k problematike aktívneho starnutia ako k otázke verejného záujmu.

Problematika aktívneho starnutia sa začala koncepčne riešiť na Slovensku len pred niekoľkými rokmi. Až v roku 1999 bola prijatý Národný program ochrany starších ľudí¹³. Ďalej bola pripravená kolektívom autorov v roku 2013 Stratégia aktívneho starnutia a Akčný plán naplňania stratégie aktívneho starnutia¹⁴ ako výstup národného projektu, ktorý bol z jedným z východísk pre spracovanie Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020¹⁵ (NPAS) aj vďaka podnetu Európskeho roka starnutie 2012. Vychádza z viacerých medzinárodných dokumentov a inšpiroval sa aj európskym Indexom aktívneho starnutia¹⁶. Cieľom NPAS je vytvárať lepšie

¹³ Vid': www.er2012.gov.sk/data/att/5578_subor.pdf

¹⁴ Národný projekt Stratégia aktívneho starnutia, Centrum vzdelávania Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (Stratégia aktívneho starnutia..., 2013; Akčný plán..., 2013).

¹⁵ NPAS bol vypracovaný v spolupráci so všetkými relevantnými subjektmi, t. j. so všetkými ministerstvami z hľadiska vecnej pôsobnosti, Štatistickým úradom Slovenskej republiky, samosprávnymi krajinami, Združením miest a obcí Slovenska, Jednotou dôchodcov na Slovensku, Združením kresťanských seniorov, Fórum pre pomoc starším, Konfederáciou odborových zväzov Slovenskej republiky, Asociáciou poskytovateľov sociálnych služieb v Slovenskej republike, Republikovou úniou zamestnávateľov a Asociáciou zamestnávateľských zväzov a združení Slovenskej republiky a pod.

¹⁶ Európske politiky sú ďalej v uvažovaní o témach súvisiacich so seniormi prierezovo. Príkladom je [Index aktívneho starnutia](#) (Active ageing index, AAI), ktorý zaviedla Európska komisia spoločne s Hospodárskou komisiou OSN pre Európu (UNECE).

príležitosti a pracovné podmienky pre starších pracovníkov a ich uplatnenie na trhu práce, bojovať proti sociálnemu vylúčeniu skôr narodených posilňovaním ich aktívneho zapojenia do spoločnosti, podporiť zdravé starnutie, zmeniť negatívny prístup k starnutiu, prispôbiť tovary, výrobky a služby narastajúcemu počtu a podielu starších ľudí a ich potrebám, obmedzeniam a preferenciám, venovať zvýšenú pozornosť vytváraniu podmienok na udržateľnú kvalitu života starších ľudí, vrátane dlhodobej udržateľnosti sociálneho zabezpečenia, dostupnosti a kvality verejnej dopravy, bývania, celoživotného vzdelávania, uspokojovania kultúrnych potrieb, dostupnosti a kvality zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb podporujúcich nezávislý, bezpečný, dôstojný a aktívny život v starobe. Národný program je po obsahovej stránke rozčlenený na tri základné okruhy starostlivosti štátu o starnúcich občanov:

- Ochranu ľudských práv, podporu aktívnej nezávislosti a občianskej účasti starších ľudí
- Zamestnanosť a zamestnateľnosť starších ľudí
- Nezávislý, bezpečný a kvalitný život starších ľudí

Úrad vlády Slovenskej republiky spracoval **Národný pracovný program Európskeho roka aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami 2012**. Aktivity a iniciatívy, ktoré národný pracovný program obsahoval sa realizovali aj za účasti štátnej správy, samosprávy, mimovládnych organizácií, odborových a zamestnávateľských zväzov a vedecko-výskumných inštitúcií. Na príprave ÚV SR spolupracoval aj s Výborom pre seniorov pri Rade vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Výbor pre seniorov bol uznesením vlády SR č. 17/2014 zo dňa 8. januára 2014 transformovaný na Radu vlády SR pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, ktorá navrhuje, koordinuje a kontroluje opatrenia zamerané na práva seniorov a elimináciu negatívnych dôsledkov starnutia populácie.

Medzi ťažiskové medzinárodné a národné dokumenty v oblasti aktívneho starnutia patria tieto dokumenty:

- **Európa 2020** - je stratégiou EÚ, ktorá má počas nasledujúceho desaťročia zabezpečiť hospodársky rast. Hlavným cieľom je vybudovanie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho hospodárstva. Tieto tri vzájomne sa dopĺňajúce priority by mali pomôcť EÚ a jej členským štátom dosiahnuť vyššiu mieru zamestnanosti, produktivity a sociálnej súdržnosti,
- **Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2015 – 2020**, ktoré zohľadňujú potreby v rámci Slovenskej republiky a zároveň priority Európskeho spoločenstva. Sú neoddeliteľnou súčasťou plnenia cieľov Stratégia Európa 2020. Zamerané sú najmä:

- zabezpečenie dostupnosti sociálnych služieb v súlade s potrebami a požiadavkami komunity,
- podporu prechodu prijímateľov sociálnych služieb z inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú starostlivosť,
- podporu rozvoja komplexných sociálnych služieb dostupných pre osoby zotrvávajúce v priestorovo segregovanej lokalite s prítomnosťou koncentrovanej a generačne reprodukovanej chudoby,
- zvýšenie kvality poskytovaných sociálnych služieb.

Napriek tomu, že Programové vyhlásenie vlády SR v roku 2016 neobsahovalo túto problematiku, aktívne pracovala Rada vlády pre práva seniorov a vyhodnotila doterajšie plnenie opatrení¹⁷ NPAS 2014 - 2020 za doterajšie obdobie (v roku 2016 a 2018) a prijala adekvátne kroky na jej ďalšie napĺňanie. Vláda SR schválila v poslednom období niekoľko dôležitých materiálov strategického plánovania priorít s širším dopadom na problematiku aktívneho starnutia: Národný program reforiem Slovenskej republiky 2019, Metodiku a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií, Rámec na hodnotenie verejných investičných projektov v SR, Pilotnú verziu Národného investičného plánu SR na roky 2018 – 2030. Participatívnym spôsobom bol pripravený Návrh národných priorít implementácie Agendy 2030 schválený vládou v júni 2018. Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu v spolupráci s Radou vlády SR pre Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj a po konzultácii so zástupcami zainteresovaných aktérov uvedenom návrhu odporúča šesť priorít implementácie Agendy 2030 a príslušných hlavných výziev pre udržateľný rozvoj Slovenska: vzdelanie pre dôstojný život; smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí; znižovanie chudoby a sociálna inklúzia; právny štát; demokracia a bezpečnosť; dobré zdravie. V priebehu roka 2019 sa predloží finálna podoba Vízie a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030.

---

¹⁷ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/rada-vlady-sr-prava-seniorov/>

4. Vybrané aspekty aktívneho starnutia

Aby sa mohol naplniť potenciál starnutia v 21. storočí, je potrebné dosiahnuť zmeny v postojoch, v politikách a v praxi na všetkých úrovniach naprieč všetkým sektorom. Jednotlivé aspekty verejných politik dotýkajúcich sa aktívneho starnutia musíme zohľadňovať z viacerých smerov.

Demografické výzvy, ktorým v súčasnosti čelíme nemôžu riešiť len jednotlivé inštitúcie na národnej úrovni, ale vyžadujú jednotlivých zainteresovaných aktérov prepájať a horizontálne a vertikálne sieťovať. Miestne a regionálne opatrenia musia byť v súlade so zmenami politiky na národnej aj medzinárodnej úrovni. V tejto súvislosti sa považuje za nevyhnutné viacúrovňové riadenie. Výzvy si žiadajú prierezové politické riešenia prepájajúce regionálny a miestny rozvoj s politikou trhu práce, vzdelávania a starostlivosti o zdravie. Je treba v jednotlivých oblastiach politiky postupovať koordinovane a pozerat' sa na problematiku cez prizmu rozmanitých perspektív.

Partnerstvo. Dôležitým aspektom uplatňovania prístupu k problematike je otázka budovania partnerstiev na všetkých úrovniach. Miestne, regionálne a národné orgány zamerané na riešenie demografických zmien majú v zmysle viacerých odporúčaní a osvedčených postupov¹⁸ najmä:

- *budovať partnerstva medzi súkromným a verejným sektorom a občianskou spoločnosťou s cieľom integrovať rôzne názory a perspektívy,*
- *diskutovať o národných stratégiách a možnostiach na financovanie v rámci územia s cieľom nastaviť opatrenia a zabezpečiť udržateľnú realizáciu aktivít,*
- *dôkladne zanalyzovať východiská, aktérov, predchádzajúce aktivity, ich úspešnosť a zlyhania,*
- *pozorne zvoliť opatrenia a postupy pre starnúcu spoločnosť a konzultovať ich s relevantnými aktérmi na rôznych územných úrovniach,*
- *prispôsobiť opatrenia miestnym a regionálnym potrebám a v spolupráci s ostatnými aktérmi hľadať nové riešenia,*
- *vyčleniť/zabezpečiť počas prípravy nových strategických plánov, programov atď. dostatočné zdroje na realizáciu inovatívnych myšlienok a riešení výziev súvisiacich s demografickými zmenami a vyhnúť sa financovaniu z jedného zdroja,*
- *v spolupráci s ďalšími partnermi celistvým spôsobom realizovať opatrenia, ktoré zodpovedajú miestnemu a regionálnemu dopytu (integrovať perspektívy rôznych zainteresovaných strán, rôzne potreby spoločnosti, využívať potenciál zoskupovania opatrení, integrovať rôzne oblasti politiky atď.),*
- *podporovať plodné prostredie cestou dialógu a spolupráce s ďalšími inštitúciami/organizáciami; otvorene komunikovať horizontálne aj vertikálne o rôznych aspektoch napr. rozhodovaní, financiách, monitorovaní a hodnotení a polarizovať rôzne názory a nápady (zapojenie zdola nahor a zhora nadol),*
- *zabezpečiť prijatie opatrení a postupov zo strany spoločnosti (zvyšovanie povedomia, pozitívna a cielená propagácia) a ich rozširovanie,*
- *nepretržite monitorovať, hodnotiť (napr. externými hodnoteniami alebo samohodnoteniami, ex-ante/ex-post hodnoteniami) a prispôbovať opatrenia.*

Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií¹⁹ pod pojmom participácia chápe zapájanie širokej verejnosti do správy vecí verejných, ktoré môže byť prospešne vo všetkých

¹⁸ Vid' napr. Stredoeurópska stratégia pre starnúcu spoločnosť

¹⁹ Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií. Schválená uznesením vlády SR č. 197 z 26. apríla 2017.

fázach politického rozhodovania - vo fáze tvorby, navrhovania, rozhodovania, implementácie, monitorovania, hodnotenia a revízie politiky. Aktívna participácia verejnosti na správe vecí verejných zvyšuje transparentnosť politického procesu, ale aj efektivitu prijatého rozhodnutia. Tvorba verejných politík participatívnym spôsobom s aktívnou účasťou zainteresovaných aktérov má množstvo prínosov – vzniká lepšia politika, komplexné riešenie, zvyšuje sa legitimita rozhodnutia, buduje sa dôvera medzi zainteresovanými a vytvárajú sa kapacity pre budúcu implementáciu.

Inštitucionálne aspekty využívania partnerstva na národnej úrovni sa v podmienkach Slovenska prejavili napr. ustanovením Rady vlády Slovenskej republiky pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie, ktorá navrhuje, koordinuje a kontroluje opatrenia zamerané na práva seniorov a elimináciu negatívnych dôsledkov starnutia populácie. Rada nadväzuje na činnosť Výboru pre seniorov, ktorý bol odborným orgánom ľudskoprávnej rady vlády. Výbor pre seniorov bol uznesením vlády SR č. 17/2014 zo dňa 8. januára 2014 transformovaný na Radu vlády SR pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie.

Celoživotné vzdelávanie a vzdelávanie dospelých. V súčasnosti zabezpečujú vzdelávanie osôb 50+ rôzne inštitúcie ďalšieho vzdelávania, univerzity tretieho veku na 15 vysokých školách v SR, akadémie tretieho veku, ktoré pôsobia najmä s podporou miest a obcí, kluby seniorov a ďalšie vzdelávacie inštitúcie (napr. obchodné spoločnosti občianske združenia, neformálne združenia a pod.). Záujem starších ľudí o vzdelávanie je však už v súčasnosti oveľa vyšší ako sú možnosti uvedených inštitúcií a vzhľadom na vývoj vekovej štruktúry obyvateľstva sa bude ešte ďalej zvyšovať. Je preto potrebné postupne rozširovať možnosti vzdelávania starších ľudí a zamerať ich nielen na záujmové vzdelávanie a voľnočasové aktivity, ale aj na odborné vzdelávanie pre potreby trhu práce. Osoby v pred dôchodkovom veku patria na trhu práce medzi najohrozenejšie. Vzhľadom na proces starnutia populácie (zvyšovanie počtu starších ľudí v rámci populácie) a starnutie pracovnej sily bude táto ekonomicky aktívna časť obyvateľstva stále početnejšia, čo si vyžiada konkrétne adekvátne opatrenia aj na trhu práce. Prínos vzdelávania nespočíva len v podpore aktívneho spôsobu života starších ľudí, ale prejavuje sa aj vo zvýšenom ekonomickom a celospoločenskom prínose starších jednotlivcov. Celoživotné vzdelávanie má vytvoriť také prostredie, v ktorom bude môcť osoba počas celého života získavať a prehĺbovať svoju kvalifikáciu tak, ako to momentálne vyžaduje trh práce. Slovenská republika, ako členská krajina EÚ, je na posledných priečkach v účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní. V spolupráci s relevantnými partnermi je potrebné motivovať ľudí k ďalšiemu vzdelávaniu aj vyššou kvalitou vzdelávacích programov, ktoré by boli jasnejšie zamerané na požiadavky na trhu práce.

Je nevyhnutné ponímať vzdelávanie seniorov ako významný prostriedok aktívneho starnutia aj v období po ukončení profesijného života. Zvýšenie dostupnosti a orientácie v oblasti ďalšieho vzdelávania pre dospelú populáciu je možné dosiahnuť aj prostredníctvom lepšieho prístupu k informáciám o možnostiach celoživotného vzdelávania sa. Aj preto je potrebné vytvárať priaznivé podmienky pre aktívne zapojenie seniorov do využívania IKT (informačno-komunikačných technológií), čo je už prirodzenou potrebou dnešnej doby. V tejto súvislosti je treba zabezpečiť systematickú podporu seniorov pri aktívnom využívaní informačných zdrojov (internet, e-government), ako aj zabezpečovať pripravenosť seniorov na ovládanie a využívanie moderných technológií s osobitným zameraním na ich využitie v ďalšom vzdelávaní. Na financovaní vzdelávania starších ľudí sa v prevažnej miere podieľajú samotní účastníci vzdelávania (univerzity tretieho veku), prípadne sa vzdelávanie uskutočňuje s finančnou podporou samospráv (akadémie tretieho veku) a sporadicky z grantov a dotácií (seniorské a iné vzdelávacie organizácie). Na vzdelávanie starších ľudí sa však osobitne vyčleňujú len zlomok finančných prostriedkov.

Kvalita a finančná udržateľnosť sociálnych služieb. V nadväznosti na demografické starnutie, stále sa zvyšujúci počet starších ľudí vyžadujúcich si dlhodobú starostlivosť, ale aj v súvislosti s globalizáciou, v dôsledku ktorej sa mení štruktúra rodiny a znižuje sa podiel rodiny na neformálnom opatrovaní, budú musieť prejsť zmenou aj politiky v oblasti sociálnych služieb, resp. dlhodobej starostlivosti. Dlhodobá starostlivosť, resp. vo všeobecnosti sociálne služby zamerané na zraniteľné skupiny spoločnosti sa musia stať súčasťou verejne poskytovaných služieb a ich adekvátna finančná podpora zo strany štátu a samosprávy je nevyhnutná aj na zabezpečenie rovnováhy v nárokoch na ostatné systémy sociálnej ochrany. V oblasti sociálnych služieb v podmienkach Slovenskej republiky je potrebné systémové riešenie ich financovania. Dostupnosť a udržateľnosť sociálnych služieb je výzvou nielen pre Slovensko, ale aj pre iné krajiny Európy. Medzi ciele Stratégie EÚ 2020 patrí aj zabezpečovanie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti prostredníctvom pomoci chudobným a sociálne vylúčeným skupinám obyvateľov, aby sa dokázali aktívne podieľať na živote spoločnosti. Významným prostriedkom na dosiahnutie tohto cieľa je zvyšovanie kvality, udržateľnosti a dostupnosti sociálnych služieb a systému dlhodobej starostlivosti ako reakcie na stále rastúce potreby ľudí odkázaných na pomoc inej fyzickej osoby, a to aj v nadväznosti na starnutie populácie. Zabezpečenie prístupu k udržateľným a kvalitným sociálnym službám je reakciou na starnutie obyvateľstva spojené s dopytom po sociálnych službách. Z pohľadu sociálnych služieb sa totiž starnutie populácie a z neho vyplývajúce dôsledky prejavujú najmä v predĺžení obdobia života, v ktorom je starší človek odkázaný na pomoc inej fyzickej osoby, s čím súvisí nákladovosť poskytovanej starostlivosti. Vzhľadom na demografický vývoj spojený so starnutím populácie a nárastom počtu osôb

odkázaných na pomoc inej fyzickej osoby narastá najmä význam a potreba zabezpečenia dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti, jej dostupnosti, udržateľnosti a kvality. Je nepochybne, že sociálne služby nadobúdajú v tejto súvislosti stále väčší význam, a to ako zdroj pracovných príležitostí na strane jednej a ako prostriedok na zosúladienie pracovného života a rodinného života na strane druhej, a to v súvislosti s prítomnosťou člena rodiny odkázaného na pomoc inej fyzickej osoby. Sociálne služby teda „dávajú prácu a umožňujú pracovať“. Z hľadiska problematiky sociálnych služieb ide v zásade o zabezpečenie finančnej dostupnosti pre klientov, dostupnosti v priestore a čase, 50 dlhodobej udržateľnosti súvisiacich nárokov na verejné prostriedky, s predpokladom systémového a viaczdrojového financovania. Ďalej ide o požiadavku kvality poskytovanej sociálnej služby, ktorá je predpokladom na náležité sociálne začlenenie klienta, ako aj súvisiacu požiadavku uplatňovania a dodržiavania podmienok kvality poskytovanej sociálnej služby, s bezvýhradnou požiadavkou zachovania dôstojnosti vo všetkých etapách života a zohľadňovania potrieb starších ľudí. Predpokladom na vynútenosť dodržiavania zodpovedajúcej úpravy právnych vzťahov pri poskytovaní sociálnych služieb a financovaní sociálnych služieb, obsiahnutej v zákone o sociálnych službách, je tiež zabezpečenie efektívneho výkonu dohľadu nad poskytovaním sociálnych služieb a hodnotení podmienok kvality poskytovanej sociálnej služby.

V záujme vytvorenia podmienok na udržateľnosť financovania rastúceho dopytu po sociálnych službách je zefektívnenie a rozšírenie systému viaczdrojového financovania sociálnych služieb bezpochyby zásadnou požiadavkou. Ide o spájanie a previazanosť medzi verejnými financiami, súkromnými zdrojmi a inými zdrojmi. Výzvou pre nasledujúce obdobie koncipovania práva je najmä systémovo riešiť kompenzáciu zvýšených nákladov odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby pri úkonoch sebaobsluhy, bez ohľadu na to, či sa odkázanej fyzickej osobe poskytuje profesionálna sociálna služba alebo prostredníctvom neformálnych opatrovateľov.

Pri poskytovaní sociálnych služieb obyvateľom na danom území je nevyhnutné tiež posilniť uplatňovanie princípu subsidiarity, zodpovednosť, súčinnosť a spoluprácu obce a príslušného vyššieho územného celku, a to vrátane súvisiacich finančných tokov. Zabezpečenie udržateľnosti a kvality sociálnych služieb je spojené aj s nevyhnutnosťou transformovať formy poskytovaných sociálnych služieb, ďalej so zmenou vnútorného obsahu poskytovanej sociálnej služby t.j. prechodom od „kolektívneho“ spôsobu poskytovania sociálnych služieb k individuálnym formám, so zavádzaním nových aktivizujúcich foriem práce s klientom zvyšujúcim jeho sociálne začlenenie, s dôrazom na prevenciu a sociálnu rehabilitáciu. Vytváranie podmienok na rozvoj ľudských zdrojov v sociálnych službách a ich udržateľnosť je nesporne aj prostriedkom na

zvyšovanie počtu kvalifikovaných pracovných miest, a tým i zvyšovania zamestnanosti a zamestnatelnosti.

Ľudské práva, podpora aktívnej nezávislosti a občianska účasť starších ľudí. Vychádzajúc z právneho poriadku Slovenskej republiky a medzinárodných zmlúv na ochranu ľudských práv, ktorými je Slovenská republika viazaná, majú seniori rovnaké právo na rešpekt a dôstojnosť ako ostatné skupiny obyvateľstva. Vzhľadom k tomu, že patria medzi najzraniteľnejšie skupiny v spoločnosti, stretávajú sa so zhoršeným prístupom k svojim právam, zlým zaobchádzaním, či protiprávnym konaním. Aby bolo dodržiavanie ľudských práv účinné, musia starší ľudia svoje práva a ich vymožitelnosť poznať a rozoznať ich porušovanie, a to tak zo strany svojich blízkych, ako i zo strany širšieho okolia. Preto by malo byť celospoločenskou prioritou zvýšiť, zabezpečením kvalitnej osvedy, informovanosť a povedomie v tejto oblasti u širokej verejnosti a samotnej cieľovej skupiny.

Presadzovanie práv, právom chránených záujmov a potrieb starších ľudí prostredníctvom podpory seniorských organizácií. Organizácie presadzujúce záujmy a potreby starších ľudí musia byť partnermi pri tvorbe verejných politik a pri riešení vecí, ktoré sa ich dotýkajú. Politiky majú vplyv na starších ľudí a mali by byť nimi preto tiež účinne ovplyvňované. Ide zároveň o predpoklad na zabezpečenie plnohodnotného a účinného podielu staršej generácie na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti a zároveň o prostriedok na zabezpečenie pokračujúcej aktívnej integrácie starších ľudí do procesu rozvoja a posilnenia ich práv. Cieľom je vytvoriť spoločnosť priateľskú ku všetkým vekovým skupinám, v ktorej budú mať aj starší ľudia vytvorené podmienky na dôstojný aktívny život bez diskriminácie. Ide zároveň o potrebu využitia potenciálu starších ľudí v záujme vytvorenia medzigeneračne súdržnej a vekovo inkluzívnej spoločnosti.

Právna ochrana seniorov. Je dôležité v slovenskej právnej úprave chrániť najmä spotrebiteľov – seniorov, ktorí sú osobitne zraniteľnou skupinou spotrebiteľov. I keď legislatíva by nemala byť diskriminačná (t. j. nemala by byť zameraná na skupinu obyvateľov vymedzenú podľa veku), mala by však postihovať všetky nekalé (prípadne agresívne) obchodné praktiky dodávateľov, ktoré sú „pripravené“ osobitne pre zraniteľnú skupinu seniorov. Dodávatelia často na rôznych prezentačných a predajných akciách svojich tovarov využívajú nedostatok faktickej sily seniorov odolávať obchodným praktikám a ich dôverčivosť. Je preto legitímne, aby zákonodarca v prípade ochrany osobitne zraniteľnej skupiny obyvateľstva svojimi opatreniami „dorovnal“ faktickú nerovnosť aj modifikáciou základných zásad súkromného práva. Jednou z takto dotknutých zásad je zásada individuálnej autonómie (sloboda vôle). O rovnosti seniorov a dodávateľov pokiaľ ide o posudzovanie slobody vôle však nemožno hovoriť. V porovnaní s inými skupinami obyvateľstva

existuje v prípade seniorov podstatne zúžená faktická sloboda rozhodovať sa, či kúpia tovar alebo ho nekúpia. Na strane seniorov existujú vo väčšej miere prekážky faktického charakteru, ktoré vylučujú ich slobodu rozhodovať sa triezvo, a to tak, aby výsledkom zmluvy bolo naplnenie ich osobných a hospodárskych potrieb, a nie zisku dodávateľov. V praxi, pokiaľ ide o skupinu seniorov sa vyskytujú najmä tieto okolnosti:

- a) osobná a hospodárska neskúsenosť s tovarmi, ktoré majú nízku trhovú hodnotu, ale ktoré sú na prezentáciách vychvaľované ako vysoko hodnotné,
- b) nedostatok informácií o tovare: seniori zväčša neočakávajú, že sú pod rúškom výletu či obeda pozvaní na prezentáciu tovarov, ktorých vlastnosti sú im v cudzom a emóciami nabitom prostredí mylne opisované,
- c) chýbajúce know-how a neskúsenosť v obchodnom styku,
- d) odkázanosť (či už reálna, alebo vsugerovaná predajcom) na tovar z dôvodu choroby či zdravotného postihnutia.

Je potrebné podrobnejšie novelizovať právnu úpravu tak, aby predajné prezentácie, na ktorých sa využíva omyl, lešť či vyhrážka boli dôsledne postihnuté. Pritom je potrebné sprísniť právne následky správania dodávateľa, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi. Nadviazať pritom možno na už existujúcu úpravu v ustanovení zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa (§ 4 ods. 8). Dané ustanovenie zakazuje konať v rozpore s dobrými mravmi, ktoré aj príkladom vymedzuje ako konanie, ktoré je v rozpore so vžitými tradíciami a ktoré vykazuje zjavné znaky diskriminácie alebo vybočenia z pravidiel morálky uznávanej pri predaji výrobku a pri poskytovaní služby, alebo môže privodiť ujmu spotrebiteľovi pri nedodržaní dobromyseľnosti, čestnosti, zvyklosti a praxe, využíva najmä omyl, lešť, vyhrážku, výraznú nerovnosť zmluvných strán a porušovanie zmluvnej slobody.

Účasť starších ľudí na rozhodovaní vo veciach, ktoré sa ich priamo dotýkajú na všetkých úrovniach, ich právo slobodnej voľby a participácia na živote v spoločnosti. Presadzovanie a ochrana všetkých individuálnych práv a právom chránených záujmov a potrieb je nevyhnutným predpokladom na vytvorenie súdržnej spoločnosti pre všetky vekové skupiny, v ktorej bude zabezpečená plná účasť starších ľudí, a to bez diskriminácie, na rovnakom základe. Ide zároveň o bezvýhradnú podporu dôstojnosti starších ľudí, posilnenie a podporu ich participácie na živote spoločnosti. Snahou je čo najviac zrovnoprávniť život vo vyššom veku, podporovaný poskytovaním sociálnych služieb, so životom ľudí v aktívnom veku. V tomto smere sa kladie dôraz na základné ľudské práva a slobody a ich dodržiavanie v podmienkach poskytovania sociálnej služby a s tým súvisiace práva prijímateľov sociálnych služieb a potrebu ich vyššej autonómie.

Zneužívanie a zlé zaobchádzanie so staršími ľuďmi. Odstránenie všetkých foriem násilia a diskriminácie starších ľudí je zásadnou požiadavkou i pri zabezpečovaní a poskytovaní sociálnej ochrany a podpory starších ľudí. Zneužívanie a zlé zaobchádzanie so staršími ľuďmi má mnoho podôb (napr. fyzické, psychologické, emocionálne, finančné zneužívanie). Odborní zamestnanci v sociálnych službách sa musia naučiť rozoznávať zneužívanie a zlé zaobchádzanie so staršími ľuďmi, najmä zo strany formálnych a neformálnych poskytovateľov doma, v komunite i v zariadeniach sociálnych služieb. Potreba zabezpečenia bezvýhradného dodržiavania ľudských práv klientov pri poskytovaní sociálnych služieb s akcentom na ich náležité sociálne začlenenie predpokladá aj vytvorenie právnych i skutkových podmienok na zabezpečenie efektívneho výkonu pôsobnosti MPSVR SR v oblasti hodnotenia podmienok kvality poskytovaných sociálnych služieb a výkonu dohľadu nad poskytovaním sociálnych služieb.

Podpora dobrovoľníctva ako zdroja sebarealizácie a sociálnych kontaktov starších ľudí. Dobrovoľnícka práca je jedným z prostriedkov a príležitosťou pre starších ľudí na sociálne začlenenie a individuálny rozvoj, sebarealizáciu, nárast a udržanie osobnej pohody vo vyššom veku, prostriedkom na to, aby sa ľudia aj po dovŕšení dôchodkového veku mohli účinne podieľať na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti. Dobrovoľnícka práca, pri ktorej môžu byť starší ľudia v postavení poskytovateľov pomoci a podpory iným, slabším jedincom, predstavuje nástroj na zmysluplné zapojenie a integráciu starších ľudí do spoločnosti. Dobrovoľníctvo prispieva k upevňovaniu zdravého, aktívneho a produktívneho života, k objavovaniu a nachádzaniu vlastnej užitočnosti vo vyššom veku. Ide nesporne o sociálny a ekonomický prínos starších ľudí, ktorý je potrebné využiť, podporovať a stimulovať. Podpora dobrovoľníctva je jedným z prostriedkov stratégie na elimináciu ohrozenia vyplývajúceho pre starších ľudí zo sociálnej izolácie. Inštitút dobrovoľníctva rovnako prispieva k zvýšeniu kvality života starších ľudí, ktorí potrebujú podporu, pomoc či starostlivosť.

Strieborná ekonomika. Veková skupina starších ľudí v sebe skrýva obrovský potenciál zamestnanosti a aktívnej participácie na živote spoločnosti. Jeho plnému uplatneniu bránia mnohé bariéry štrukturálnej povahy, ako aj osobné prekážky. Pod striebornou ekonomikou²⁰ rozumieme adaptáciu ekonomiky na budúce potreby rastúceho počtu ľudí starších ako 50 rokov²¹. Tento fenomén vytvára nové trhové príležitosti, ktoré nie sú citlivé na ekonomickú konjunktúru.

---

²⁰ Páleník V.: Strieborná ekonomika ako možné exportné zameranie slovenskej ekonomiky. Aktuálna situácia a potenciál. SAV 2009

²¹ Pod staršími ľuďmi rozumieme obyvateľov vo vekovej skupine 50 rokov a viac(50+). V odbornej literatúre táto hranica nie je zatiaľ jednoznačne ustálená, často sa požíva aj 55+, prípadne aj vyššie hranice.

Inšpirujúcou pre tvorbu koncepcii a stratégií môže byť aj upravená Maslowova pyramída potrieb²² podľa J. F. Coughlin a J. Lau (2006a) tak, aby lepšie odrážala potreby starších spolu so zodpovedajúcimi technológiami, aplikáciami a službami, ktoré by boli odpoveďou na ich požiadavky.

Obrázok 1
Potreby starších a príležitosti pre inovácie

Zdroj: Upravené podľa: Coughlin, J. F., Lau, J.(2006a).

Znázorňuje tak potreby starších, ako aj príležitosti pre inovácie súvisiace so starnutím populácie, ktoré napomáhajú zlepšovať kvalitu života starších a to nielen v oblasti zdravia, ale v piatich rôznych dimenziách potrieb prispievajúc k ich kvalitnejšiemu starnutiu, pričom dochádza k postupnému stieraniu hraníc medzi jednotlivými potrebami.

²²http://scholar.google.sk/scholar_url?url=http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/WP%252034.pdf&hl=sk&sa=X&scisig=AAGBfm3TEc4PAKdSG76mfK7ZhFBv32aY9Q&nossl=1&oi=scholar

B. Regionálny kontext

Medzi vybrané stratégie a koncepčne dokumenty na regionálnej úrovni v území záujmu, ktoré riešia čiastočne resp. komplexne problematiku aktívneho starnutia môžeme zaradiť:

- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013-2023,
- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja na roky 2016 – 2020,
- Regionálna integrovaná územná stratégia Trenčianskeho kraja na roky 2014-2020,
- Regionálna integrovaná územná stratégia Trnavského kraja na roky 2014 – 2020 a Integrovaná územná stratégia udržateľného mestského rozvoja mestskej funkčnej oblasti krajského mesta Trnava na roky 2014 – 2020,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Bánovce nad Bebravou na roky 2016-2023,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Prievidza 2016-2023,
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Galanta na roky 2015-2020,
- Komunitný plán sociálnych služieb mesta Prievidza 2018-2022,
- Komunitný plán sociálnych služieb mesta Galanta 2014-2018,
- Komunitný plán sociálnych služieb mesta Bánovce nad Bebravou 2017-2023.

V roku 2015 bola vypracovaná „*Koncepcia rozvoja sociálnych služieb na území TTSK 2015-2020*“, ktorá obsahuje základné údaje o poskytovaní sociálnych služieb kraji a jeho okresoch (údaje o počte zariadení poskytujúcich sociálne služby, aký druh a forma je poskytovaná a tiež evidenciu žiadateľov o poskytnutie sociálnej služby.) V Implementačnej časti tohto dokumentu sú podrobne rozpracované konkrétne ciele a opatrenia, ktoré musia byť zrealizované v nasledujúcom období. Jednou z jej prioritných oblastí je oblasť poskytovania sociálnych služieb so zameraním na posilnenie siete sociálnych služieb určených pre seniorov a spomalenie trendu starnutia obyvateľstva TTSK.

V roku 2016 vypracoval Úrad Trenčianskeho samosprávneho kraja *Koncepciu rozvoja sociálnych služieb na roky 2015-2020 TSK* v zmysle národných priorít rozvoja sociálnych služieb, súčasťou ktorej bola analýza dopytu a ponuky sociálnych služieb s dôrazom na jednotlivé skupiny obyvateľstva (seniori, osoby so zdravotným postihnutím, ohrozené skupiny detí a mládeže , osoby bez prístrešia, osoby v akútnej kríze – obe domáceho násillia).

Projekt sa zameria na tri mestá : Bánovce nad Bebravou, Galanta a Prievidza, ktoré na nachádzajú v Trenčianskom a Trnavskom samosprávnom kraji.

Východisková situácia Bánovce nad Bebravou:

Mesto Bánovce nad Bebravou má 18 665 obyvateľov, z toho 3320 tvoria seniori, čo predstavuje 17,6 % populácie. Mesto má 5 klubov dôchodcov a Centrum sociálnych služieb. Pre seniorov pripravuje mesto ročne 20 podujatí. Mesto Bánovce nad Bebravou nemá zatiaľ žiadny Komunitný plán.

Východisková situácia Galanta:

Mesto Bánovce nad Bebravou má 14 939 obyvateľov, z toho 2 488 tvoria seniori, čo predstavuje 16,65 % z celkovej populácie. Za posledných 7 rokov tvorí asi 12% nárast počtu seniorov. Na území mesta Galanta je zriadených päť denných centier, ktoré sú rozmiestnené podľa lokality ako i z dôvodu dostupnosti.

Východisková situácia Prievidza:

Aktuálny počet seniorov v meste Prievidza je 7 091. Z celkového počtu obyvateľov (47 574) tvoria seniori 14,9%. Za posledných 7 rokov tvorí nárast seniorov v meste Prievidza cca 5 %. Mesto Prievidza nemá aktuálne spracovaný komunitný plán.

Analytická časť je dôležitou súčasťou východiskovej analýzy, ktorá pomáha detailnejšie poznať a pochopiť procesy späté so skupinami obyvateľov, na ktorých je projekt zacielený. Analýza skúma sociálno-demografické prostredie vybraných miest, ich vývoj a smerovanie. Vychádza z údajov Štatistického úradu SR vrátane sčítania obyvateľov, domov a bytov, podkladov mestských úradov vybraných miest a z ich strategických dokumentov ako napr. programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja a komunitné plány sociálnych služieb.

1. Sociálno-demografická analýza cieľovej skupiny vo vybraných mestách

1.1. Vývoj počtu obyvateľov

Najväčšia časť obyvateľstva vo vybraných mestách je tvorená obyvateľmi slovenskej národnosti. V Prievidzi ho tvorí 87,67 % obyvateľov, v Bánovciach nad Bebravou až 88,59 % a v Galante 58,36 %, pričom v rámci celej SR je to 80,65 %. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria obyvatelia českej národnosti, približne 0,5 % v každom meste, s výnimkou mesta Galanta kde druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria obyvatelia maďarskej národnosti, a to až 30,54 %. Veľkú skupinu tvorí časť obyvateľstva, ktorá na otázku národnosti nezodpovedalo. Je to približne každý desiaty obyvateľ vo vybraných mestách.

Tabuľka 1 Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti

Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti								
	Počet obyvateľov v %							
	Slovenská	Maďarská	Česká	Rómska	Nemecká	Ukrajinská	Iná	Nezistená
Slovenská republika	80,65	8,49	0,56	1,96	0,09	0,14	1,02	7,09
Prievidza	87,67	0,31	0,64	0,15	0,15	0,06	0,49	10,53
Bánovce nad Bebravou	88,59	0,09	0,44	0,30	0,02	0,05	0,27	10,26
Galanta	58,36	30,54	0,48	0,21	0,06	0,05	0,42	9,89

Zdroj: SODB 2011.

Najväčšiu časť obyvateľstva vo vybraných mestách tvoria obyvatelia rímskokatolíckeho vyznania. V Prievidzi to je 51,68 %, v Bánovciach nad Bebravou 63,62 % a v Galante 56,89 %, pričom v rámci celej SR to je 62,02 %. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria obyvatelia bez vyznania. V Prievidzi 27,43 % obyvateľov, v Bánovciach nad Bebravou 11,60 % a v Galante 19,71 %. V SR je spolu 13,44 % obyvateľov bez vyznania. Po rímskokatolíckom vyznaní je druhým najpočetnejším evanjelické, ktoré tvorí 1,79 % obyvateľov v Prievidzi, 9,89 % v Bánovciach nad Bebravou a 4,86 % v Galante. Veľkú skupinu však tvoria aj obyvatelia, ktorí na otázku náboženského vyznania nezodpovedali. V priemere je to okolo 15 % v každom meste.

Tabuľka 2 Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania

Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania							
	Počet obyvateľov v %						
	Rímsko-katolícke	Evanjelické	Grécko-katolícke	Pravoslávne	Iné	Bez vyznania	Nezistené
Slovenská republika	62,02	5,86	3,83	0,91	3,35	13,44	10,59
Prievidza	51,68	1,79	0,35	0,14	1,99	27,43	16,62
Bánovce nad Bebravou	63,62	9,83	0,21	0,13	0,99	11,60	13,61
Galanta	56,89	4,86	0,35	0,17	3,62	19,71	14,41

Zdroj: SODB 2011.

V tabuľkách môžeme vidieť ako od roku 2015 počet obyvateľov miest Prievidza, Bánovce nad Bebravou a Galanta každoročne klesá. Dokonca sa každoročne tento počet obyvateľov zväčšuje. Tento vývoj môžeme pripísať vysokej migrácii a nízkemu prirodzenému prírastku v posledných rokoch.

Tabuľka 3 Vývoj počtu obyvateľov (k 31.12.)

Vývoj počtu obyvateľov (k 31.12.)			
Mesto	2015	2016	2017
Prievidza	47 143	46 830	46 408
Bánovce nad Bebravou	18 823	18 606	18 350
Galanta	15 021	15 054	15 029

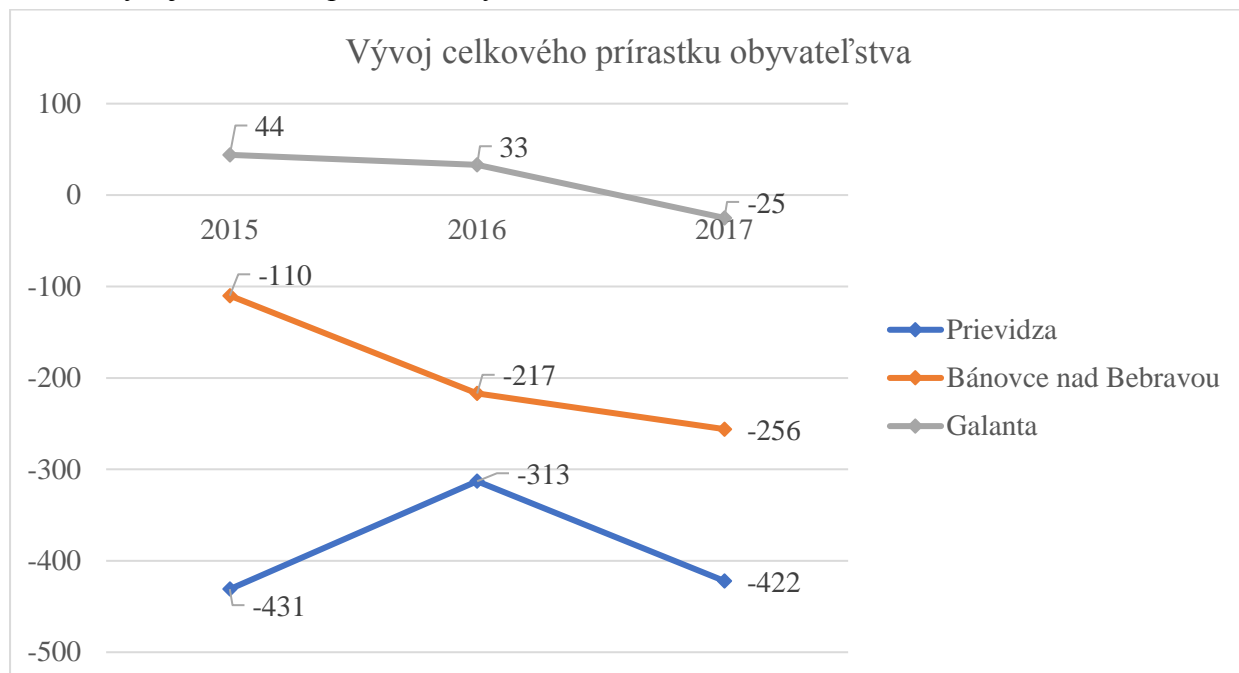
Zdroj: Štatistický úrad SR.

Tabuľka 4 Vývoj celkového prírastku obyvateľstva

Vývoj celkového prírastku obyvateľstva			
Mesto	2015	2016	2017
Prievidza	-431	-313	-422
Bánovce nad Bebravou	-110	-217	-256
Galanta	44	33	-25

Zdroj: Štatistický úrad SR.

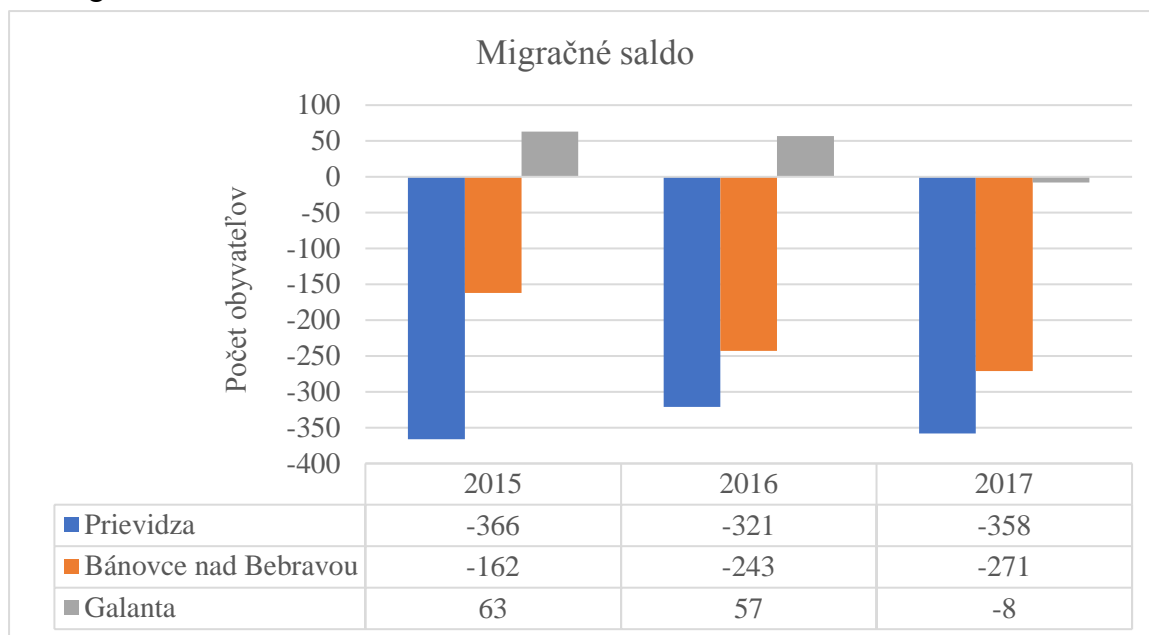
Graf 1 Vývoj celkového prírastku obyvateľstva

Zdroj: Štatistický úrad SR.

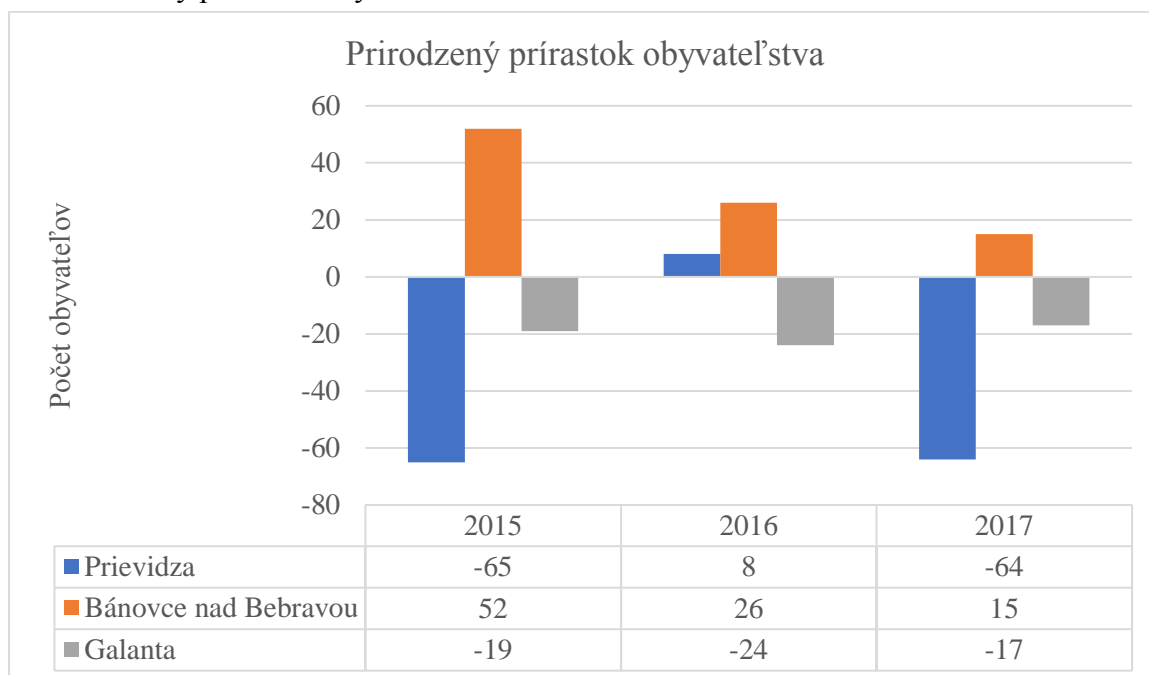
Jedinou výnimkou je mesto Galanta, kde v rokoch 2015 a 2016 počet obyvateľov vzrástol. Bolo to spôsobené migráciou, kedy sa do mesta prisťahovalo viac ľudí ako sa z neho odsťahovalo, aj napriek tomu že prirodzený prírastok obyvateľov bol záporný – počet narodení bol menší ako úmrtí. Túto skutočnosť môžeme vidieť na nasledujúcich tabuľkách.

Graf 2 Migračné saldo

Zdroj: Štatistický úrad SR.

Graf 3 Prirodzený prírastok obyvateľstva

Zdroj: Štatistický úrad SR.

Z vyššie uvedených tabuliek sú tiež evidentné záporné hodnoty migračného salda, čo znamená že z uvedených miest sa každoročne odsťahuje z mesta viac obyvateľov ako sa prisťahuje, s výnimkou Galanty, do ktorej sa v rokoch 2015 a 2016 prisťahovalo viac obyvateľov ako sa odsťahovalo. Pri všetkých troch mestách však platí klesajúci trend. Takýto klesajúci trend môžeme

pozorovať aj pri ukazovateli prirodzeného prírastku obyvateľstva, ktorí porovnáva počet narodení a úmrtí v meste.

1.2. Vývoj vekovej kategórie 50+ rokov

Čo sa týka vývoju vekovej kategórie 50+ rokov, vo všetkých troch mestách môžeme pozorovať rastúci trend a to nielen v počte týchto obyvateľov, ale aj v podiele tejto vekovej kategórie na celkovom počte obyvateľov. O vekovom vývoji ďalej hovorí aj index starnutia.

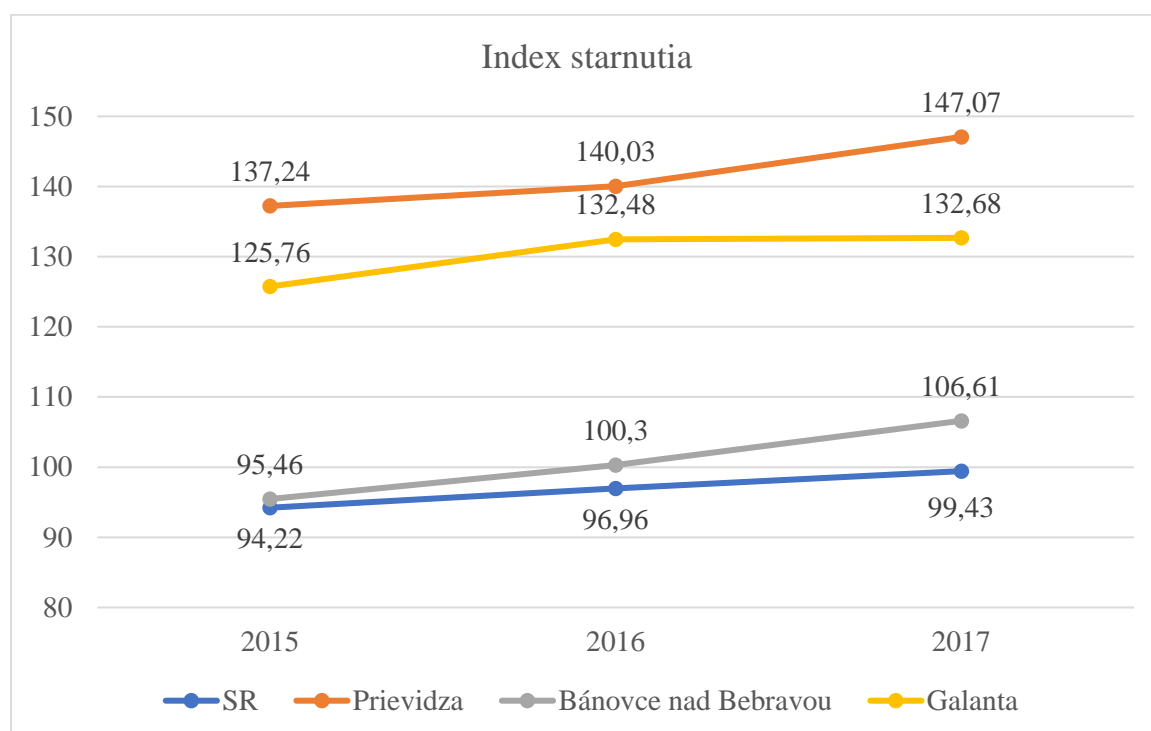
Tabuľka 5 Vývoj vekovej kategórie 50+ rokov

Vývoj vekovej kategórie 50+ rokov						
Mesto	2015		2016		2017	
	Počet	Podiel	Počet	Podiel	Počet	Podiel
Prievidza	18 530	39,31 %	18 774	40,09 %	18 971	40,88 %
Bánovce nad Bebravou	6 737	35,79 %	6 788	36,48 %	6 841	37,28 %
Galanta	5 542	36,90 %	5 610	37,27 %	5 622	37,41 %

Zdroj: Štatistický úrad SR.

Index starnutia porovnáva počet obyvateľov vekovej kategórie 65+ ku vekovej kategórii 0 - 14. Tzn. koľko obyvateľov v. k. 65+ pripadne na 100 obyvateľov v. k. 0 - 14. Napr. Podľa hodnôt z tabuľky môžeme vidieť, že podiel obyvateľov v. k. 65+ už dávno prekročil počet obyvateľov v. k. 0 - 14. V tabuľke je uvedený aj index starnutia v rámci celej SR. Všetky tri uvedené mestá majú index starnutia podstatne vyšší.

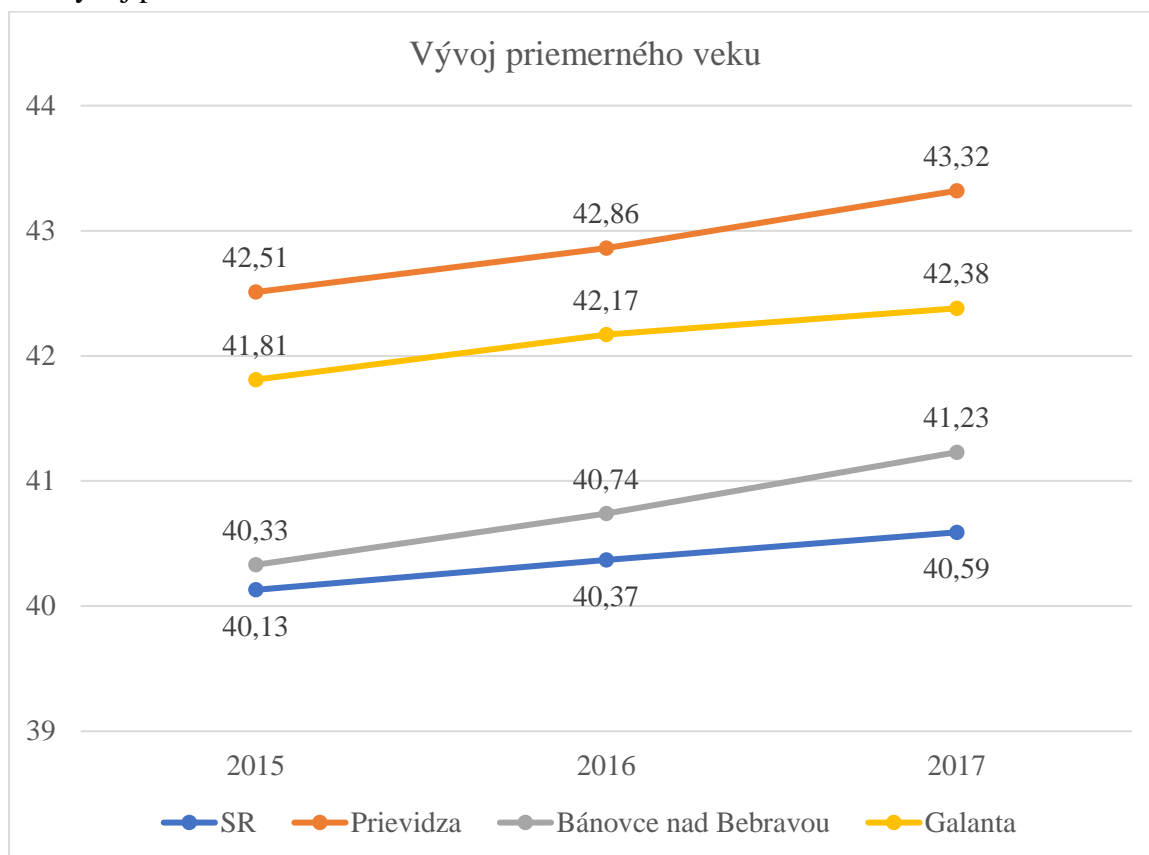
Graf 4 Index starnutia

Zdroj: Štatistický úrad SR.

S indexom starnutia sa zároveň spája aj priemerný vek obyvateľov. Ten je podľa vyššie uvedenej tabuľky vo vybraných mestách podstatne vyšší ako je priemer SR. Zároveň môžeme opäť vidieť že priemerný vek obyvateľov každoročne rastie.

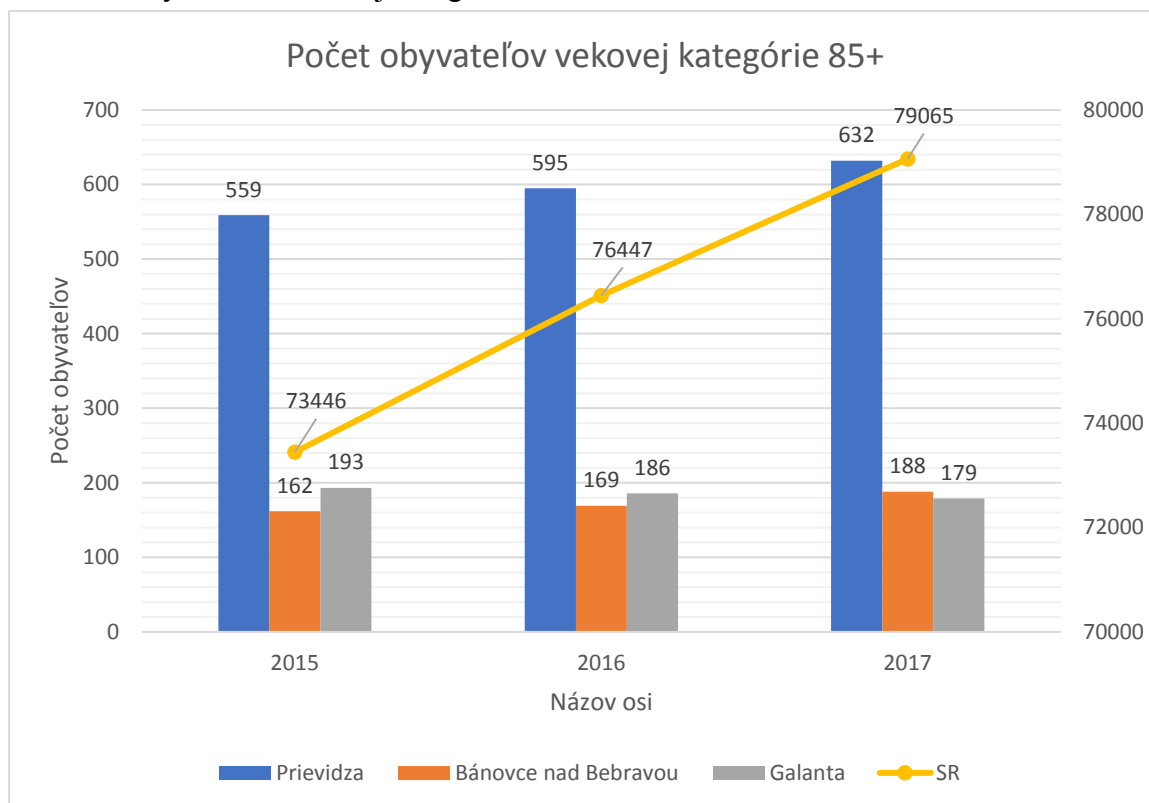
Graf 5 Vývoj priemerného veku

Zdroj: Štatistický úrad SR.

Skutočnosť, že priemerný vek obyvateľov každoročne rastie môže byť zapríčinená nielen zväčšujúcim sa počtom dôchodcov, ale aj dožívaním sa vyššieho veku, čo potvrdzuje nasledujúca tabuľka.

Graf 6 Počet obyvateľov vekovej kategórie 85+

Zdroj: Štatistický úrad SR.

1.3. Zamestnanosť a nezamestnanosť

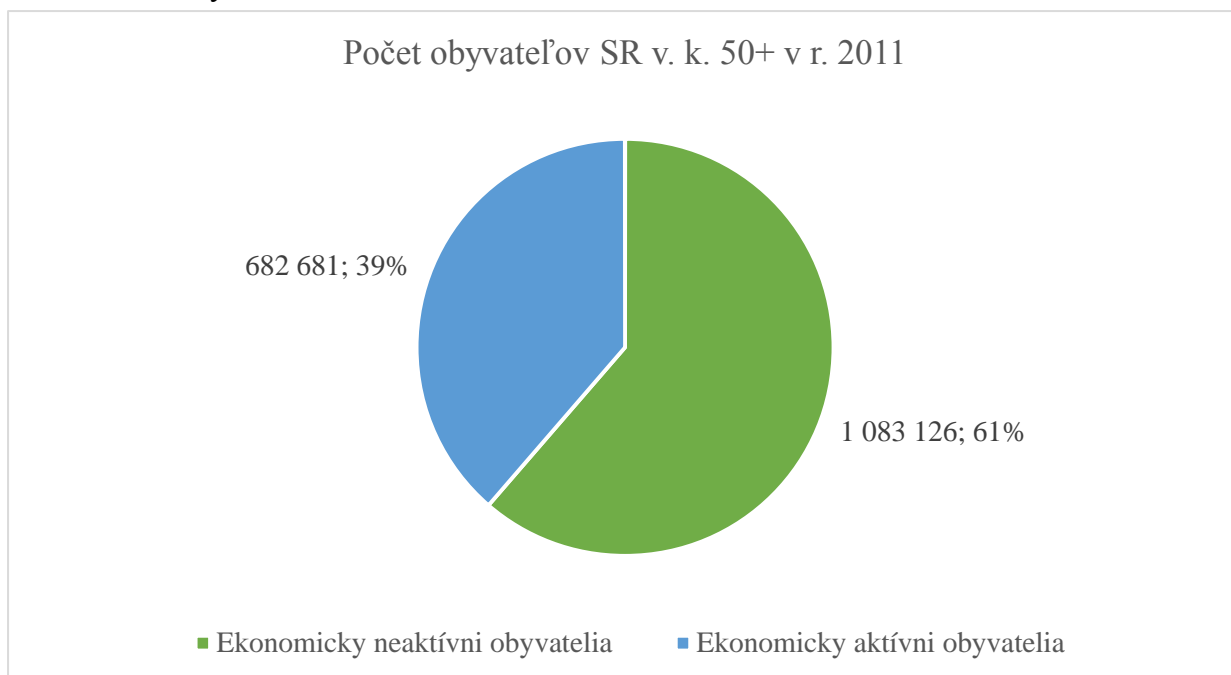
Ďalšie zaujímavé údaje vychádzajú zo sčítania obyvateľov, domov a bytov, ktoré hovoria o podiele ekonomicky aktívnych obyvateľov v. k. 50+ na ich celkovom počte. Vidíme, že v r. 2011 bol približne každý tretí obyvateľ v. k. 50+ ekonomicky aktívny a teda dvaja z troch ekonomicky neaktívni. Vo vybraných mestách je tento podiel približne rovnaký ako podiel v rámci celej SR.

Tabuľka 6 Počet obyvateľov v. k. 50+ v SR a okresoch v r. 2011

Počet obyvateľov v. k. 50+ v SR a okresoch v r. 2011			
	Obyvatelia spolu	Ekonomicky aktívni obyvatelia	Podiel
SR	1 765 807	682 681	38,66 %
Prievidza	47 774	16 728	35,01 %
Bánovce n. Bebravou	12 466	4 742	38,04 %
Galanta	31 265	12 166	38,91 %

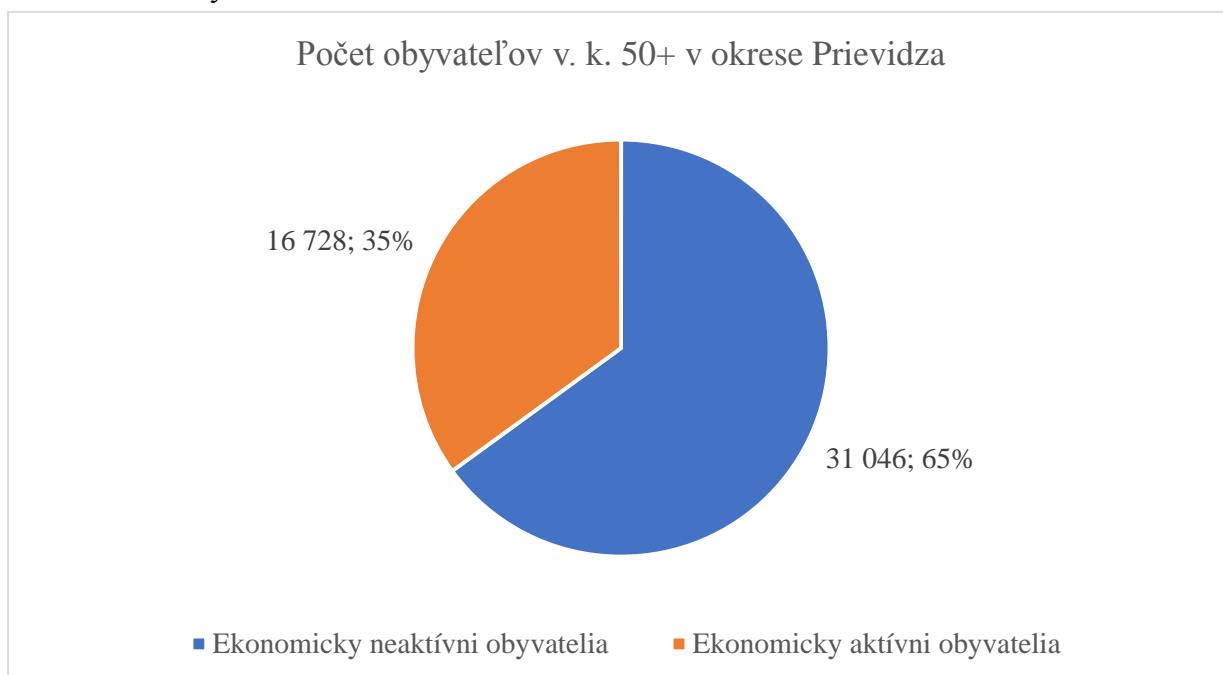
Zdroj: SODB 2011.

Graf 7 Počet obyvateľov SR v. k. 50+ v r. 2011

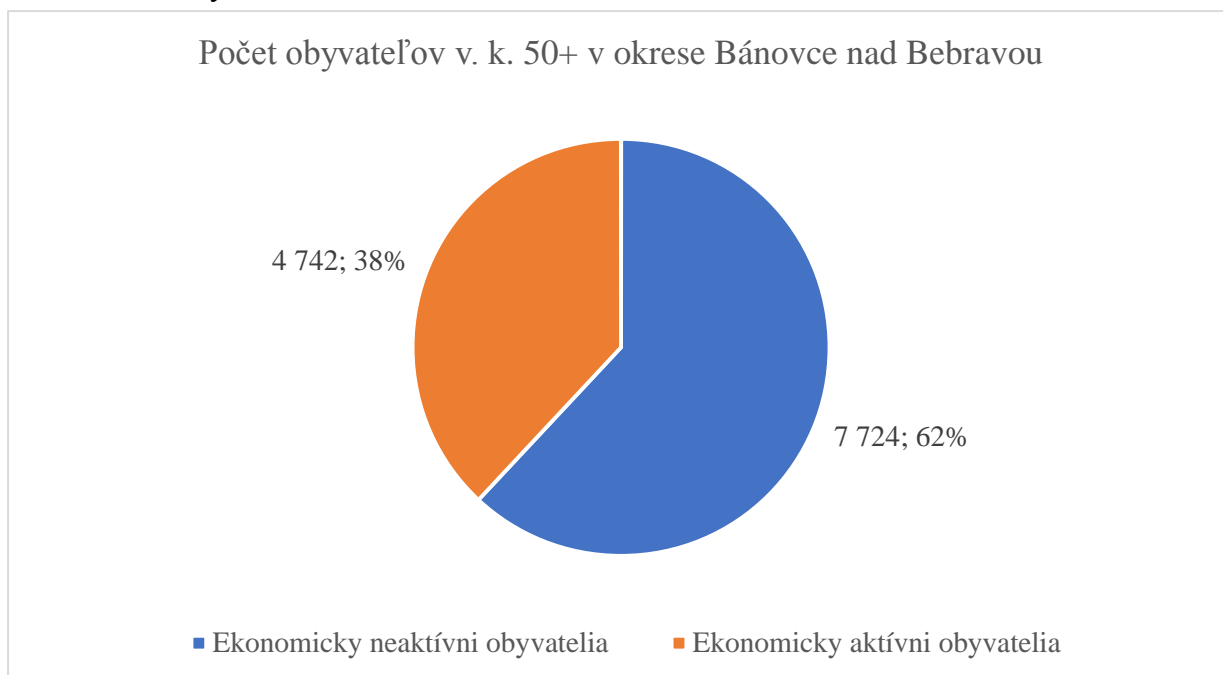
Zdroj: SODB 2011.

Graf 8 Počet obyvateľov v. k. 50+ v okrese Prievidza

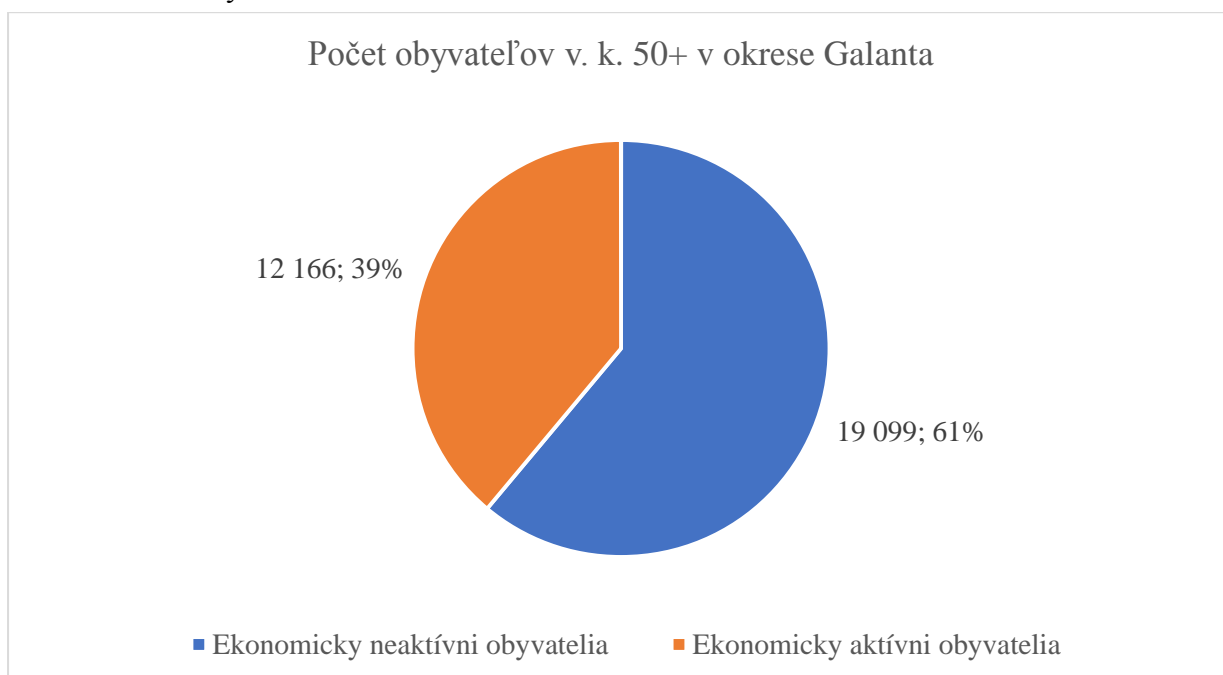
Zdroj: SODB 2011.

Graf 9 Počet obyvateľov v. k. 50+ v okrese Bánovce nad Bebravou

Zdroj: SODB 2011.

Graf 10 Počet obyvateľov v. k. 50+ v okrese Galanta

Zdroj: SODB 2011.

Z ekonomicky aktívnych obyvateľov v. k. 50+ je približne v každom meste 10 - 13 % nezamestnaných obyvateľov. Rovnakú časť obyvateľstva tvoria pracujúci dôchodcovia, ktorých je tiež približne 11 – 13 %. Oba ukazovatele korešpondujú s údajmi v rámci celej SR.

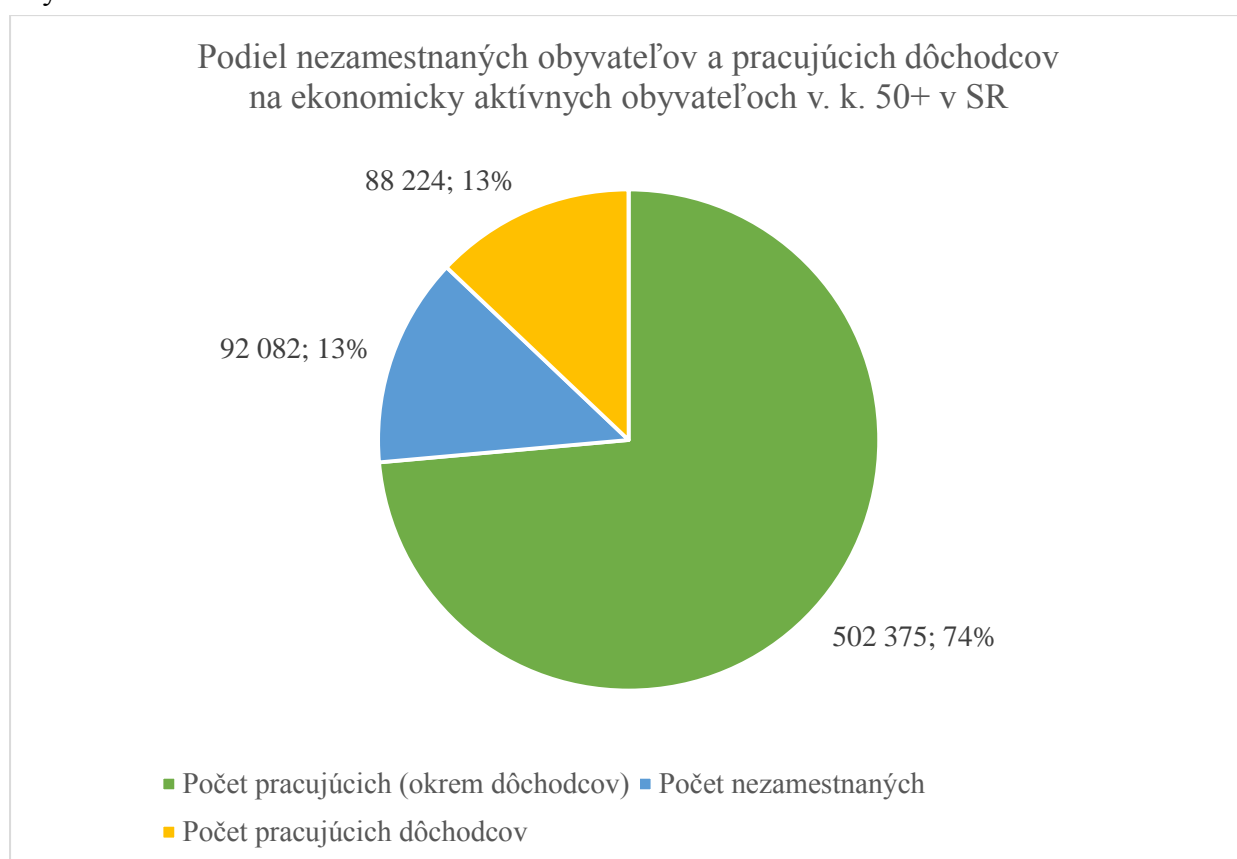

Tabuľka 7 Počet nezamestnaných obyvateľov v. k. 50+ v SR a okresoch v r. 2011

Počet nezamestnaných obyvateľov v. k. 50+ a pracujúcich dôchodcov v SR a okresoch v r. 2011					
	Ekonomicky aktívni obyvateľia	Nezamestnaní obyvateľia		Pracujúci dôchodcovia	
		Počet	Podiel	Počet	Podiel
SR	682 681	92 082	13,49 %	88 224	12,92 %
Prievidza	16 728	2 174	13,00 %	2 243	13,41 %
Bánovce n. Bebravou	4 742	495	10,44 %	527	11,11 %
Galanta	12 166	1 457	11,98 %	1 342	11,03 %

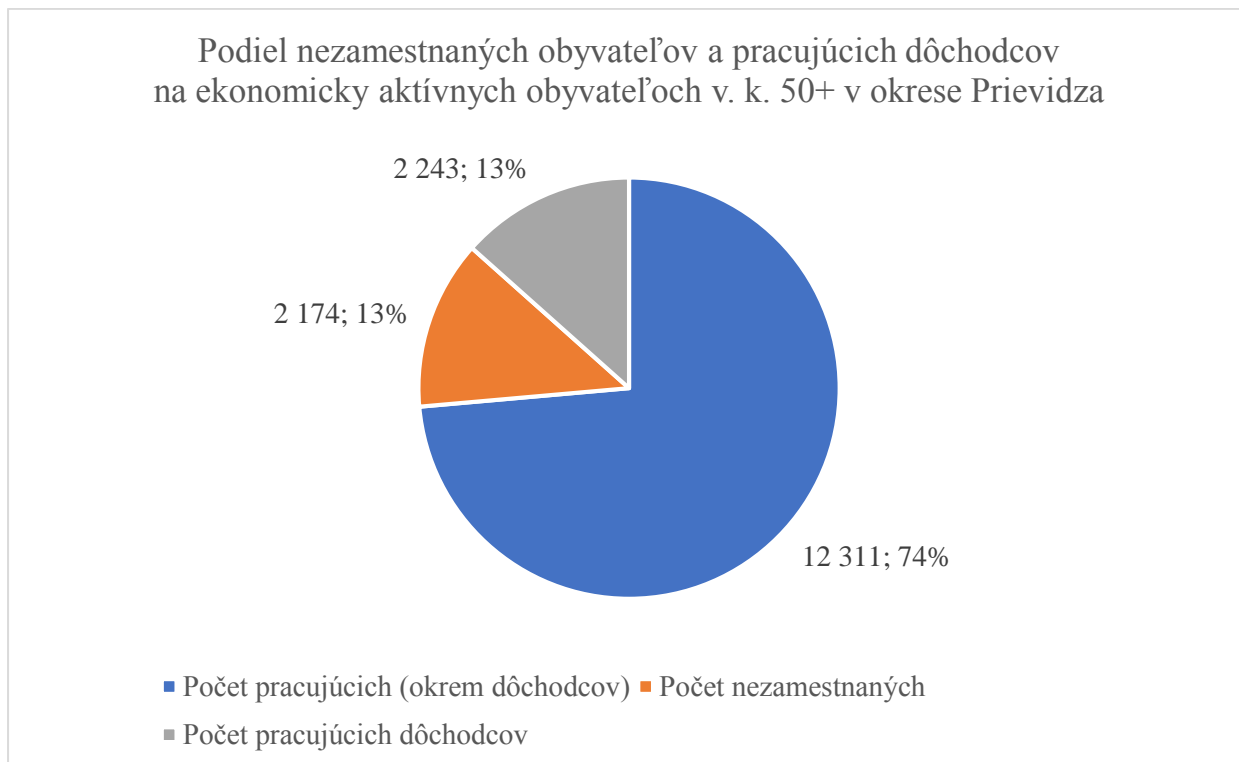
Zdroj: SODB 2011.

Graf 11 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v SR

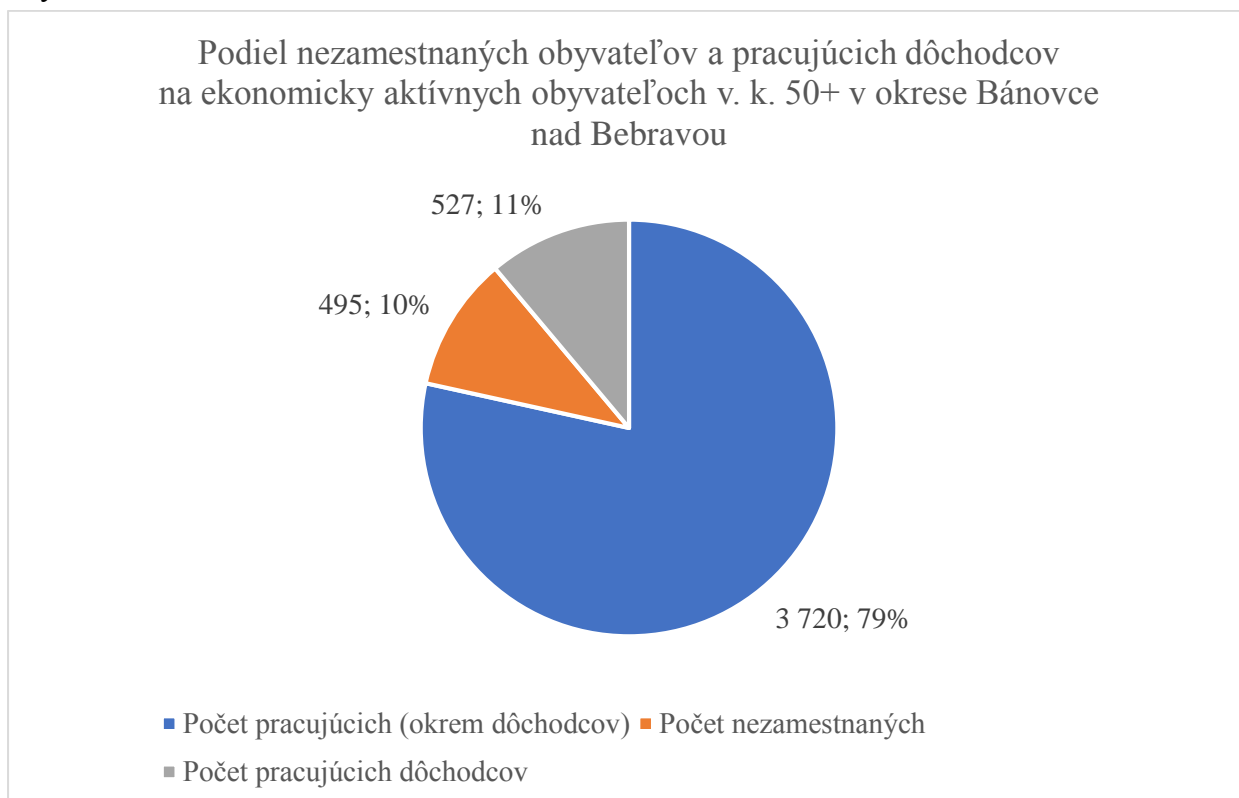
Zdroj: SODB 2011.

Graf 12 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v okrese Prievidza

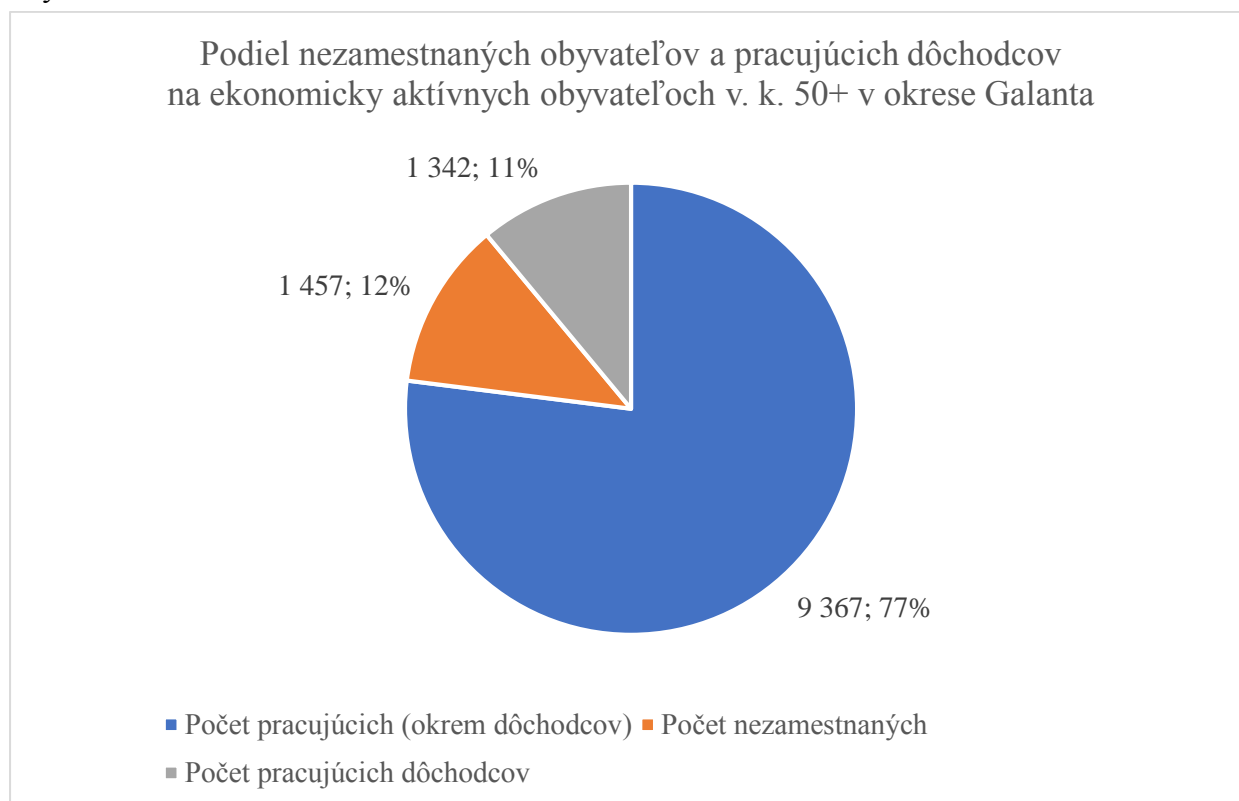
Zdroj: SODB 2011.

Graf 13 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v okrese Bánovce nad Bebravou

Zdroj: SODB 2011.

Graf 14 Podiel nezamestnaných obyvateľov a pracujúcich dôchodcov na ekonomicky aktívnych obyvateľoch v. k. 50+ v okrese Galanta

Zdroj: SODB 2011.

Vývoj zastúpenia pracujúcich u starších ľudí (vo veku 50 – 64 rokov) bol ovplyvnený predovšetkým zmenami v časovaní odchodu do dôchodku.

1.4. Zhodnotenie sociálno-demografických údajov

Základné východiská, trendy a predpoklady pre vývoj sociálnych služieb môžeme zhrnúť do nasledovných bodov:

- Celkový počet obyvateľov vo vybraných mestách má trvalo klesajúcu tendenciu, čo preukazuje úbytok populácie ako aj migrácia. Z dlhodobého hľadiska tento vývoj bude zásadne ovplyvňovať oblasť sociálnych služieb.
- Analýza štruktúry obyvateľstva vekových kategórií má jednoznačnú tendenciu nárastu poproduktívnej kategórie populácie. Nárast poproduktívnej kategórie poukazuje na skutočnosť, že je nevyhnutné venovať zvýšenú pozornosť cieľovej skupine seniori.

Populačné starnutie predstavuje pre Slovensko jednu z najväčších výziev 21. storočia, ktorá nezvratne zasiahne všetky sféry fungovania spoločnosti. Aj napriek tomu, že v súčasnosti nie sú ešte prejavy starnutia slovenskej populácie také citelné, vývoj vekovej štruktúry obyvateľov

poukazuje na zrýchľovanie procesu starnutia populácie na Slovensku. Dôchodkový vek dosahujú silné povojnové ročníky a vo veku najvyššej fekundity (fyziologickej plodnosti) sú málo početné vekové skupiny narodené v prvej polovici 90-tych rokov minulého storočia.

2. Analýza stavu poskytovaných sociálnych služieb

2.1. Stav poskytovaných služieb v meste Bánovce nad Bebravou

Mesto Bánovce nad Bebravou poskytuje len opatrovateľskú službu. Opatrovateľská služba sa poskytuje v domácnosti fyzickej osoby v pracovných dňoch v čase od 7.30 h. do 15.30 h. Domáca opatrovateľská služba je vykonávaná prostredníctvom opatrovateľov, s ktorými má mesto Bánovce nad Bebravou uzavretú pracovnú zmluvu.

Na území mesta sa nachádza Centrum sociálnych služieb, ktorého zriaďovateľom je VÚC Trenčín. V tomto zariadení sa poskytuje pobytová služba pre klientov, ktorí sú odkázaní na domov sociálnych služieb a špecializované zariadenie. Nezisková organizácia Archa je domovom sociálnych služieb, v ktorom sa poskytuje pobytová sociálna služba ambulantnou a týždennou formou.

Tabuľka 8 Poskytované sociálne služby v meste Bánovce nad Bebravou

Orgán, inštitúcia, typ zariadenia, typ poskytovania sociálnej služby	Počet klientov/kapacita	Počet kvalifik./nekvalif. pracovníkov	Zriaďovateľ
Sociálne a iné služby, poradenstvo			
Mestský úrad - na úseku sociálnych služieb	5 032	2/2	Mesto Bánovce nad Bebravou
- z toho terénnych sociálnych pracovníkov	489	0/1	Mesto Bánovce nad Bebravou
- z toho komunitných sociálnych pracovníkov	0	0/0	-
a) sociálne služby krízovej situácie			
Terénna sociálna služba krízovej intervencie	0	0/0	-
Poskytovanie sociálnej služby v zariadeniach:	0	0/0	-
- nízkoprahové denné centrum	0	0/0	-
- integračné centrum	0	0/0	-
- komunitné centrum	0	0/0	-
- nocľaháreň	0	0/0	-
- útulok	0	0/0	-
- domov na pol ceste	0	0/0	-
- domov na pol ceste	0	0/0	-
Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	0	0/0	-
b) sociálne služby na podporu rodiny s deťmi			
Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa	0	0/0	-
Pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa v zariadení dočasnej starostlivosti o deti	0	0/0	-

Služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života	0	0/0	-
Služba na podporu zosúladzovania rodinného života a pracovného života v zariadení starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa	0	0/0	-
Služba včasnej intervencie	0	0/0	-
c) sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku			
Poskytovanie sociálnej služby v zariadení pre fyzické osoby, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby a pre fyzické osoby, ktoré dovŕšili dôchodkový vek:	109/91	38/22	-
- zariadenia podporovaného bývania	0	0/0	-
- zariadenia pre seniorov	0	0/0	-
- zariadenie opatrovateľskej služby	0	0/0	-
- rehabilitačné stredisko	0	0/0	-
- domov sociálnych služieb CSS ul. Textilná	25/24	22/20	VÚC Trenčín
- domov sociálnych služieb ARCHA n.o.	33/25	16/2	n.o.
- špecializované zariadenie CSS ul. Textilná	51/42	22/20	VÚC Trenčín
- denný stacionár	0	0/0	-
Domáca opatrovateľská služba	73	30/0	Mesto Bánovce nad Bebravou
Prepravná služba	0	0/0	-
Sprievodcovská a predčítateľská služba	0	0/0	-
Tlmočnicke služby	0	0/0	-
Sprostredkovanie tlmočnickej služby	0	0/0	-
Sprostredkovanie osobnej asistencie	0	0/0	-
Požičiavanie pomôcok	0	0/0	-
d) sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií			
Monitorovanie a signalizácia potreby pomoci	0	0/0	-
Krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií	0	0/0	-
e) podporné služby			
Odľahčovacia služba	0	0/0	-
Pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností	0	0/0	-
Poskytovanie sociálnej služby v dennom centre	0	0/0	-
Podpora samostatného bývania	0	0/0	-
Jedáleň	0	0/0	-
Práčovňa	0	0/0	-
Stredisko osobnej hygieny	0	0/0	-

Zdroj: Komunitný plán Bánovce nad Bebravou 2017-2023, 2016.

Z uvedeného vyplýva, že sieť sociálnych služieb v meste Bánovce nad Bebravou je nepostačujúca. Je nevyhnutné ju rozšíriť podľa potrieb obyvateľstva.

2.2. Stav poskytovaných služieb v meste Galanta

Na území mesta Galanta je viacero zariadení sociálnej starostlivosti. Starostlivosť o dôchodcov je zabezpečovaná hlavne prostredníctvom Patria Domov dôchodcov v Galante; Centrum sociálnych služieb pre starších občanov Samaritán; Pohoda Seniorov, n.o. a Domov sociálnych služieb pre deti a dospelých.

Tabuľka 9 Poskytovanie sociálnych služieb v meste Galanta

Zariadenie	Popis činností	Počet klientov/kapacita	Počet kvalifik. pracovníkov
V zriaďovateľskej pôsobnosti mesta			
PATRIA – Domov dôchodcov	<ul style="list-style-type: none"> - činnosť v oblasti poskytovania sociálnych služieb - pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby - sociálne poradenstvo - sociálna rehabilitácia - obslužné a iné činnosti - zdravotnícke zariadenie s vlastným ošetrojúcim lekárom a nepretržitou službou odborného vyšetrenia - ubytovanie pre mobilných, imobilných aj ťažko mobilných klientov - vlastná kuchyňa s celodennou stravou - starostlivosť o osobnú bielizeň - administratívne služby poskytované klientom podľa ich požiadaviek - kultúrno-spoločenské akcie - športovo-zábavné hry, a pod. - denné bohoslužby - služby ext. kaderničky, pedikérky, pracovníčky z knižnice 	164	85
Zariadenie opatrovateľskej služby	<ul style="list-style-type: none"> - poskytované občanom mesta u nich doma - sociálne služby na dobu určitú pre občanov mesta - stravovanie, bývanie, upratovanie - pranie, žehlenie šatstva a bielizne 	20	12
Nocľaháreň a nízkoprahové denné centrum	<ul style="list-style-type: none"> - poskytovaná občanom mesta, ktorí nemajú zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb a ktorí nemajú vlastné bývanie alebo ho nemôžu užívať - možnosť pripraviť si stravu, vykonávať úkony osobnej hygieny a vyprať si osobné šatstvo - sociálne poradenstvo a pomoc pri uplatňovaní ich práv 	10	3

Odľahčovacia služba	- sociálna služba určená občanom mesta, ktorí opatrujú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím		
Denné centrá (5): - DC Kpt. Nálepku - Švermova - Hody - Javorinka - Nebojsa	- poskytovanie sociálneho poradenstva - podnecujú aktivitu seniorov a občanov s nepriaznivým zdravotným stavom - povzbudzujú členov k aktivite a seberealizácii - vytvárajú pocit spolupatričnosti - podmienky pre záujmovú, kultúrnu činnosť, vzdelávacie aktivity	217	-
Mimo zriaďovateľskej pôsobnosti mesta			
POHODA SENIOROV, n.o. (zariadenie pre seniorov, domov sociálnych služieb, denný stacionár)	- administratívne služby pre klientov - zdravotnícke služby – zdravotná a ošetrovateľská starostlivosť, denná ambulantná starostlivosť - sociálna služba – odborná opatera, asistencia - doplnkové služby – kaderníctvo s kozmetikou, manikúra, pedikúra (zabezp. externe), voľnočasové aktivity, spoločenské podujatia, poznávacie zájazdy, sprostredkovanie kúpeľnej liečby, kaplnka	113	-
SAMARITÁN - Centrum sociálnych služieb pre starších občanov (domov sociálnych služieb)	- zdravotníctve služby – odborné vyšetrenia, prísun liekov, lekár - sociálne služby – pracovné terapie, individuálne rozvojové plány, rozvíjanie motoriky a pamäťových schopností - doplnkové služby – organizovanie športových popoludní, prechádzky - odborné činnosti – pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, sociálne poradenstvo, ošetrovateľská starostlivosť, záujmová činnosť - obslužné činnosti – ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržba bielizne a šatstva	34	-
Domov sociálnych služieb pre deti a dospelých Galanta	- sociálne poradenstvo - sociálna rehabilitácia - ubytovanie - stravovanie - ošetrovateľská starostlivosť - výchovná starostlivosť a pracovná terapia - záujmová činnosť - zriaďovateľ: Trnavský samosprávny kraj	20	-
Slovenský zväz zdravotne postihnutých	- sociálne poradenstvo - poskytovanie informácií o sociálnych zákonoch a možnostiach príspevkov - organizovanie rekondičných pobytov - organizovanie vzdelávacích aktivít	-	-

Zdroj: MsÚ Galanta, Komunitný plán sociálnych služieb mesta Galanta 2014-2018, 2013.

2.3. Stav poskytovaných služieb v meste Prievidza

Na území mesta Prievidza sú zriadené zariadenia sociálnych služieb v pôsobnosti mesta Prievidza, Trenčianskeho samosprávneho kraja a neziskových organizácií.

Tabuľka 10 Poskytovanie sociálnych služieb v meste Prievidza

Zariadenie	Popis činností	Zriaďovateľ
V zriaďovateľskej pôsobnosti mesta		
Mesto Prievidza	<ul style="list-style-type: none"> - sociálne poradenstvo - sociálno-posudková činnosť pre obyvateľov žiadajúcich sociálne služby - opatrovateľská, prepravná a odľahčovacia služba - poskytovanie príspevku pri narodení dieťaťa, nového obyvateľa mesta - poskytovanie jednorazovej dávky v hmotnej núdzi - poskytovanie opakovaného finančného príspevku na čiastočnú kompenzáciu ceny obeda pre dôchodcov 	Mesto Prievidza
Harmónia, n.o.	- sociálne služby v útulku	Mesto Prievidza
Zariadenie pre seniorov	- sociálna pomoc pre ľudí, ktorí dovŕšili dôchodkový vek a sú odkázaní na pomoc inej fyzickej osoby	Mesto Prievidza
Humanity – centrum sociálnej pomoci	- sociálna pomoc pre dospelé ženy s mentálnym a telesným postihnutím	Trenčiansky samosprávny kraj
Mimo zriaďovateľskej pôsobnosti mesta		
Spokojnosť – centrum sociálnych služieb, n.o.	- poskytovanie všeobecne prospešných služieb v oblasti sociálnej pomoci a humanitárnej starostlivosti	n.o.
Charita – Dom sv. Vincenta	<ul style="list-style-type: none"> - organizovanie spoločného stravovania - opatrovateľská služba - nízkoprahové denné centrum - nocľaháreň 	n.o.
ADOS - RIA – Mária Pipíšková	- odborná zdravotná a ošetrovateľská starostlivosť v domácom prostredí	s.r.o.
Slovenský zväz zdravotne postihnutých	- bezplatné poradenstvo všetkým zdravotne postihnutým občanom	o.z.
Fórum pre pomoc starším, o.z.	<ul style="list-style-type: none"> - zabezpečovanie starostlivosti, pomoci a služieb pre seniorov s cieľom chrániť ich práva, presadzovať ich záujmy a pomáhať uspokojovať ich potreby - celoslovenská pôsobnosť 	o.z.
Mobilný hospic – sv. Lujza, n.o.	<ul style="list-style-type: none"> - určený dlhodobou nevyliciteľne chronicky chorým, pre ktorých už nie je nemocničná starostlivosť odôvodnená a zdravotný stav si vyžaduje ďalšiu zdravotnú starostlivosť v domácom prostredí 	n.o.
OZ Život a Zdravie	- občianske združenie podporujúce zdravý spôsob života vo všetkých rozmeroch	o.z.

Zdroj: Komunitný plán sociálnych služieb Prievidza 2018-2022, 2018.

Väčšina týchto poskytovateľov poskytuje svoje služby viac ako desať rokov, čo predstavuje určitú stabilitu a predpoklad ďalšieho fungovania. Jednotliví poskytovatelia sa zameriavajú

vo svojej činnosti na pomoc konkrétnym skupinám obyvateľstva. Tie organizácie, ktorých činnosť je rôznorodého charakteru a netýka sa vekovej kategórie 50+ sa v tabuľke nenachádzajú.

3. SWOT analýza poskytovaných sociálnych služieb vo vybraných mestách

Analýza sociálnej inklúzie poskytuje zhodnotenie vývoja dostupnosti, kvality a efektívnosti sociálnych služieb, ako aj zhodnotenie ľudských, materiálno-technických kapacít poskytovateľov sociálnych služieb. Slúži ako východisko pre spracovanie SWOT analýzy, ktorá je nástrojom strategického plánovania a používa sa na hodnotenie silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození, ktoré spočívajú v danom projekte.

Tabuľka 11 SWOT analýza mesta Bánovce nad Bebravou

Silné stránky
- dostatočná opatrovateľská služba
- 5 Klubov pre dôchodcov (Bánovce nad Bebravou, Biskupice, Dolné Ozorovce, Horné Ozorovce, Malé Chlievany)
- DSS a Špecializované zariadenie
- 2 výdajne cenovo zvýhodnených obedov pre dôchodcov
- pravidelne organizované kultúrno-spoločenské podujatia pre seniorov pracovníkmi OSV MsÚ
- existencia strategických dokumentov zameraných na rozvoj komunálnej sociálnej politiky
Slabé stránky
- neexistujúca pobytová sociálna služba zriadená mestom – zariadenie pre seniorov
- neexistujúca ambulatná sociálna služba – denný stacionár
- chýbajúci sociálny taxík pre cieľovú skupinu
- chýbajúce denné centrum
- dezolátny stav budovy na ul. Farská kde sídli väčšina organizácií zameraných na cieľovú skupinu, KD Bánovce nad Bebravou a kde sídli aj výdajňa obedov pre dôchodcov
- nedostatočný počet pracovníkov na MsÚ pre sociálne služby
- nie je zabezpečená miestnosť pre Klub dôchodcov v Horných Ozorovciach
- absencia terénnej sociálnej práce
Príležitosti
- projekty
- vytvorenie komunitného centra
- štrukturálne fondy
- podpora rozvoja sociálnych služieb s projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených a vylúčených skupín
- podpora angažovanosti seniorov záujmových centrách
- medializácia sociálnej problematiky – zvyšovanie povedomia o sociálnej oblasti
Ohrozenia
- nepriaznivý demografický vývoj, starnutie populácie a nárast počtu osôb s ťažkým zdravotným postihnutím
- nízky rozpočet pre sociálnu oblasť
- nedostatočné a nestabilné financovanie sociálnych služieb

- nízke príjmy seniorov – neschopnosť platiť za služby
- vyhorenie sociálnych pracovníkov

Zdroj: Vlastné spracovanie, Komunitný plán sociálnych služieb mesta Bánovce nad Bebravou 2017-2023, 2017.

Tabuľka 12 SWOT analýza mesta Galanta

Silné stránky
- široká škála poskytovania rôznych druhov sociálnych služieb s potenciálom ďalšieho rozvoja
- dostatočné kapacity v domovoch sociálnych služieb
- možnosť výberu poskytovateľa (verejného alebo neverejného) pre danú sociálnu službu
- zabezpečenia stravovania sociálne odkázaným obyvateľom – dve stravovacie zariadenia
- existencia štyroch denných centier
- rôznorodá ponuka klubových a spolkových aktivít v cieľových skupinách (seniori, osoby so zdravotným postihnutím a iní)
- skúsenosti s realizovaním sociálnych projektov podporených VÚC, EÚ
- poradenstvo v rôznych oblastiach pre všetkých občanov mesta
- existencia strategických dokumentov zameraných na rozvoj komunálnej sociálnej politiky
Slabé stránky
- nedostatočné a nestabilné financovanie sociálnych služieb
- absencia sociálnych služieb – prepravná služba a monitorovanie signalizácie pomoci
- absencia donášky stravy
- nedostatočné materiálno-technické vybavenie zariadení sociálnych služieb
- opatrovateľská služba neprevádzkuje víkendy a nočné služby
- nedostatočný počet sociálnych pracovníkov – terénnych a komunitných
- nedostatočná úroveň bezbariérovosti
- nízky záujem komúnit svojpomocne riešiť miestne problémy
- absencia systematického prehlbovania kvalifikácie v oblasti sociálnych služieb – supervízia
Príležitosti
- štrukturálne fondy
- podpora rozvoja sociálnych služieb s projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených a vylúčených skupín
- podpora angažovanosti seniorov záujmových centrách
- medializácia sociálnej problematiky – zvyšovanie povedomia o sociálnej oblasti
- rozširovanie spolupráce samosprávy a verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb
Ohrozenia
- nedostatočné a nestabilné financovanie sociálnych služieb
- nepriaznivý demografický vývoj, starnutie populácie a nárast počtu osôb s ťažkým zdravotným postihnutím
- zvýšené riziko nepostačujúcej kapacity terénnych sociálnych služieb
- zvyšovanie nákladovosti sociálnych služieb, riziko zvyšovania úhrad a dlhodobej udržateľnosti financovania
- nízke príjmy seniorov – neschopnosť platiť za služby

Zdroj: Vlastné spracovanie, Komunitný plán sociálnych služieb mesta Galanta 2014-2018, 2013.

Tabuľka 13 SWOT analýza mesta Prievidza

Silné stránky
- existencia denných centier pre seniorov v jednotlivých častiach mesta
- ústretovosť a pomoc mesta pri sprostredkovaní služieb seniorom
- poskytovanie opatrovateľskej služby mestom
- poskytovanie sociálnych služieb v zariadení pre seniorov zriadenom mestom
- poskytovanie príspevkového stravovania dôchodcov
- poskytovanie prepravnej služby mestom
- pravidelné oceňovanie seniorov mestom pri príležitosti životných jubileí
- pravidelné oceňovanie seniorov mestom pri príležitosti životných jubileí
- existencia a fungovanie chránených dielní
Slabé stránky
- absencia denného stacionára
- nízke povedomie o možnosti využívať odľahčovaciu službu
- absencia poskytovania opatrovateľskej služby počas víkendov a vo večerných hodinách
- nedostatočná prepojenosť a informovanosť o organizáciách a zariadeniach poskytujúcich sociálne služby seniorom
- absencia dobrovoľníckej práce v prospech seniorov
- nedostatočné špecializované poradenstvo pre seniorov a ich rodinných príslušníkov
Príležitosti
- využívanie zdrojov z projektov a štrukturálnych fondov pre rozvoj sociálnych služieb
- podpora rozvoja sociálnych služieb s projektov a programov na podporu sociálneho začleňovania ohrozených a vylúčených skupín
- mapovanie potrieb pre seniorov v domácom prostredí
- podpora príležitostí pre rozvoj sociálnych služieb zameraných na seniorov
- medializácia sociálnej problematiky – zvyšovanie povedomia o sociálnej oblasti
- spolupráca denných centier so Zariadením pre seniorov
Ohrozenia
- nedostatočné a nestabilné financovanie sociálnych služieb
- nepriaznivý demografický vývoj, starnutie populácie a nárast počtu osôb s ťažkým zdravotným postihnutím
- zvýšené riziko nepostačujúcej kapacity terénnych sociálnych služieb
- zvyšovanie nákladovosti sociálnych služieb, riziko zvyšovania úhrad a dlhodobej udržateľnosti financovania
- nízke príjmy seniorov – neschopnosť platiť za služby

Zdroj: Vlastné spracovanie, Komunitný plán sociálnych služieb mesta Prievidza 2018-2022, 2018.

4. Analýza rozpočtu vybraných miest

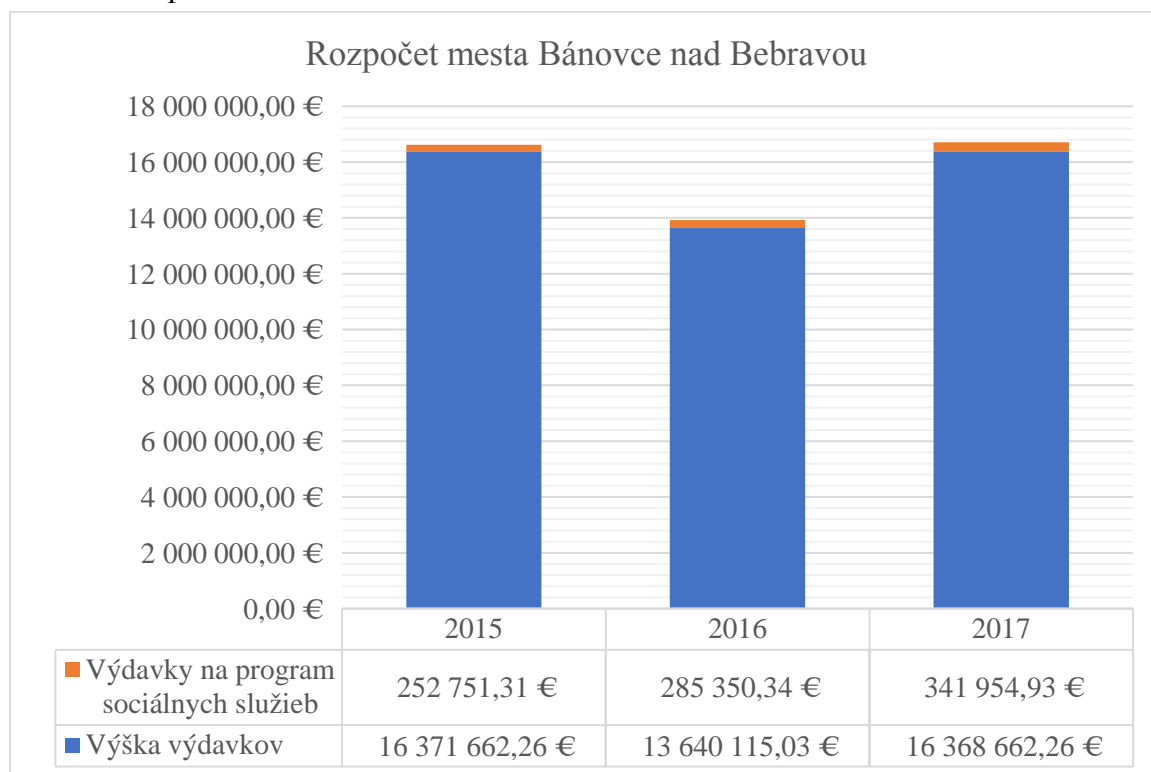
Nasledujúce podkapitoly a údaje predstavujú výdavky rozpočtu miest Bánovce nad Bebravou, Galanta a Prievidza na sociálne služby v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. a ostatné výdavky v sociálnej oblasti v zmysle platnej legislatívy a ich skutočné čerpanie za roky 2015 až 2017.

4.1. Rozpočet mesta Bánovce nad Bebravou

V roku 2015 bolo na program sociálnych služieb v meste Bánovce nad Bebravou použitých 252 751,31 Eur, v roku 2016 bolo čerpanie vo výške 285 350,34 Eur a v roku 2017 vo výške

341 954,93 Eur. Podiel na celkových výdavkoch tvoril každoročne približne 1,5 – 2,0 %, pričom objem výdavkov sa každoročne zvyšoval. Z tabuľky je viditeľné, že z celkového rozpočtu mesta Bánovce nad Bebravou sa do sociálnej oblasti alokovalo iba 2,09 % z celkových výdavkov mesta. Je ale evidentné, že tak ako podiel výdavkov na sociálne služby v zmysle zákona o sociálnych službách, tak i celkový podiel výdavkov na celú sociálnu oblasť, k celkovým výdavkom mal v rokoch 2015 až 2017 mierne rastúcu tendenciu. V sledovanom období nie sú vykazované v sociálnej oblasti žiadne kapitálové výdavky.

Graf 15 Rozpočet mesta Bánovce nad Bebravou

Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

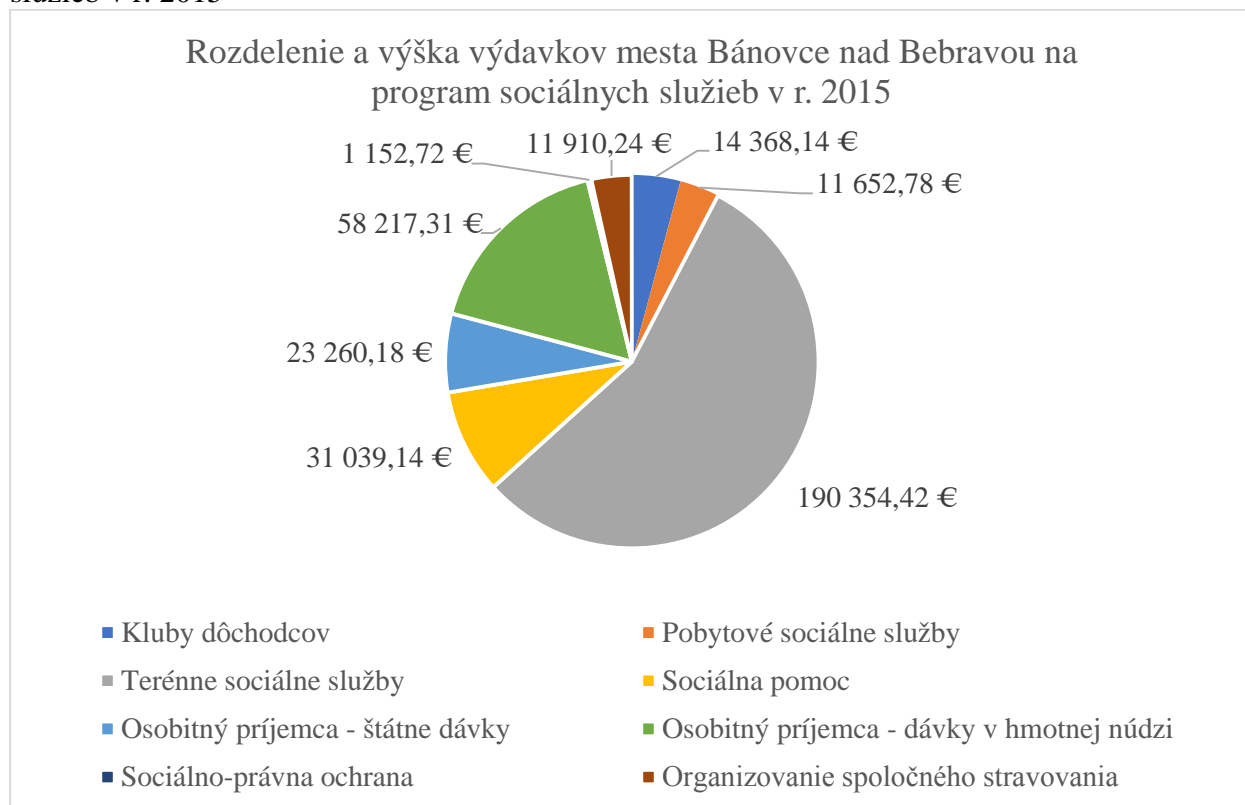
V nasledujúcej tabuľke sú výdavky na program sociálnych služieb rozdelené na základe podprogramu, do ktorého boli alokované. Najväčšiu skupinu výdavkov tvoria výdavky alokované do podprogramu terénnych sociálnych služieb, ktoré tvorili v roku 2017 až 57,5 % (z toho 88,3 % tvorili mzdy, platy, odmeny a poistné odvody a príspevky do poisťovní). Ďalšiu veľkú položku tvoria výdavky na sociálnu pomoc a dávky v hmotnej núdzi, ktoré spolu tvorili v rovnakom roku 13,7 %.

Tabuľka 14 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb

Rozdelenie a výška výdavkov na program sociálnych služieb			
Podprogram	Výška výdavkov v Eur		
	2015	2016	2017
Kluby dôchodcov	14 368,14	14 068,65	16 519,09
Pobytové sociálne služby	11 652,78	5 374,86	3 287,86
Terénne sociálne služby	190 354,42	201 602,86	196 608,50
Sociálna pomoc	31 039,14	11 690,24	26 129,23
Osobitný príjemca - štátne dávky	23 260,18	16 194,88	10 372,32
Osobitný príjemca - dávky v hmotnej núdzi	58 217,31	27 191,75	5 369,60
Sociálno-právna ochrana	1 152,72	480,30	36,80
Organizovanie spoločného stravovania	11 910,24	8 746,80	10 997,50
Spolu	252 751,31	285 350,34	341 954,93

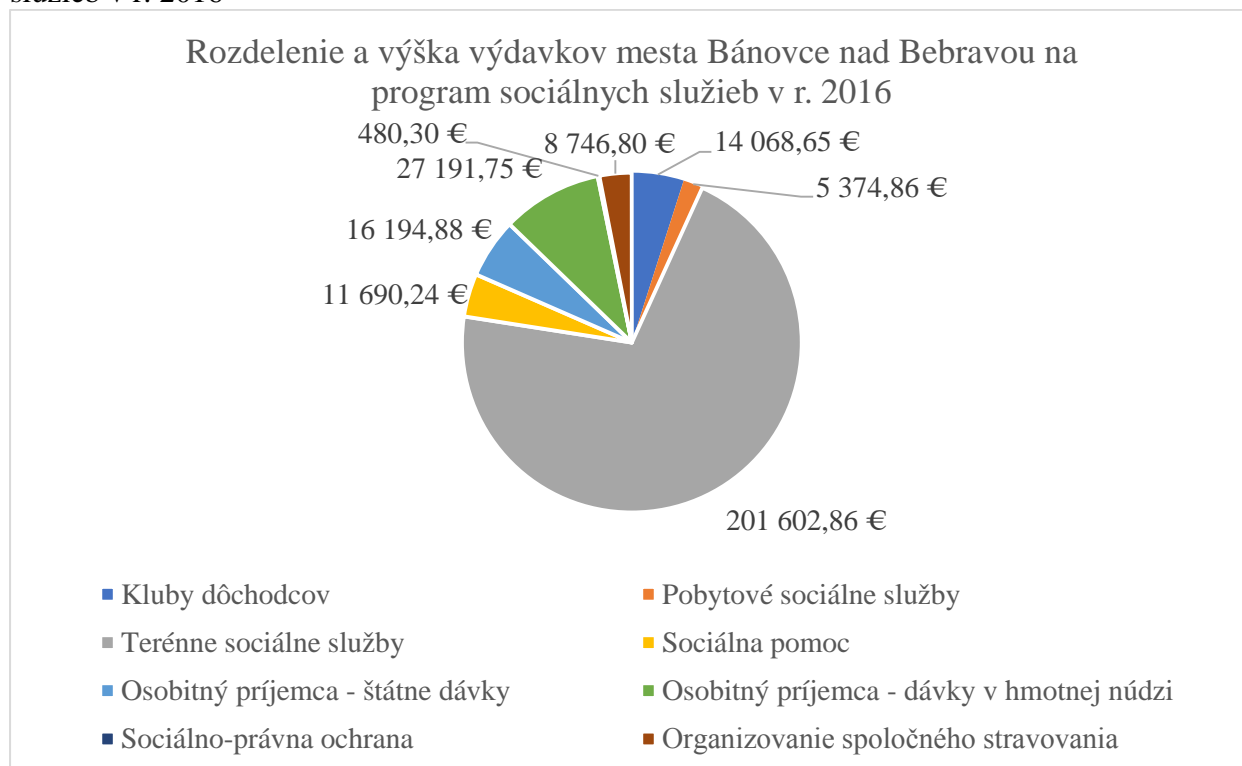
Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

Graf 16 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb v r. 2015

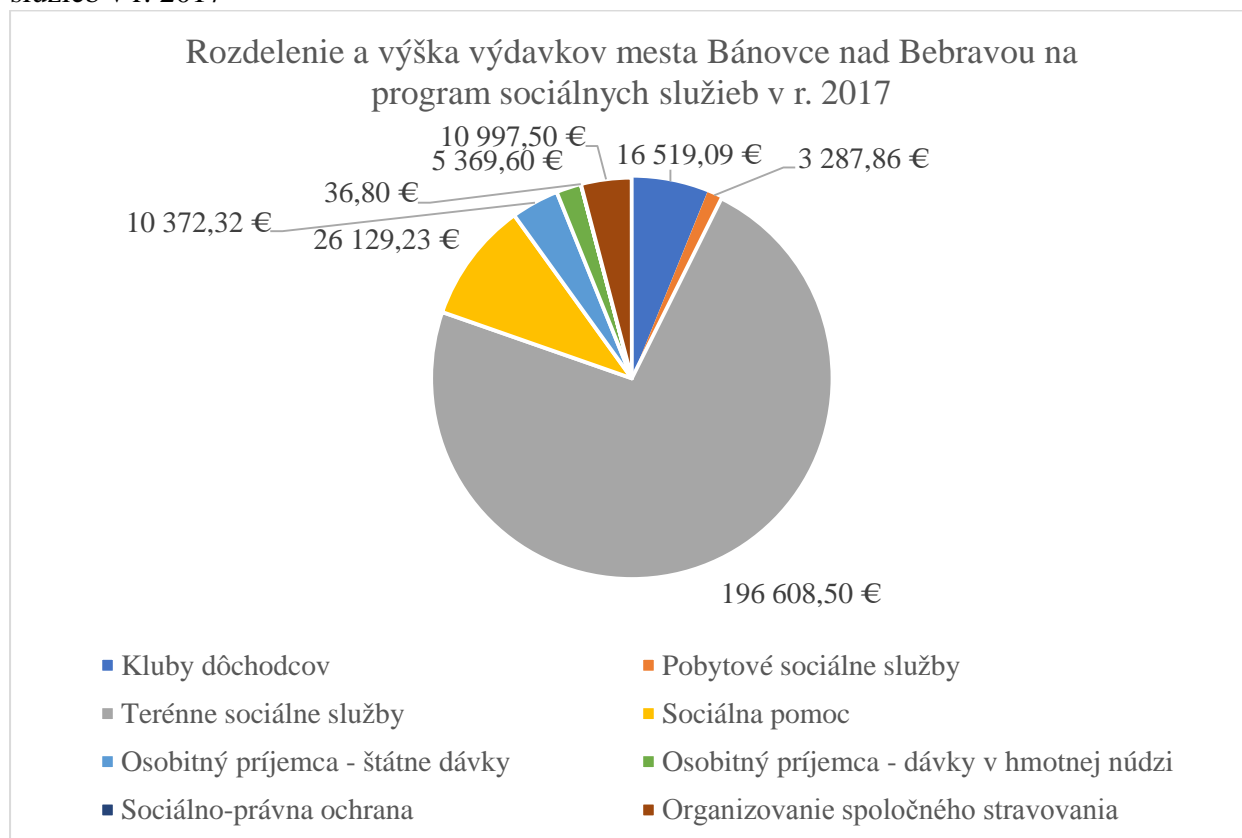
Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

Graf 17 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb v r. 2016

Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

Graf 18 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb v r. 2017

Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

Podiel výdavkov na sociálnu oblasť z verejných zdrojov komunity je príliš nízky a pre potreby plánovania rozvoja sociálnych služieb do budúcnosti nepostačujúci, čo v plnej miere preukazuje samotné percentuálne vyjadrenie v porovnaní s ostatnými časťami rozpočtu.

Tabuľka 15 Podrobné rozdelenie výdavkov mesta Bánovce nad Bebravou na program sociálnych služieb

Podrobné rozdelenie výdavkov na program sociálnych služieb	
Podprogram	Položka
Kluby dôchodcov	- energie, vodné a stočné, komunikačná infraštruktúra - interiérové vybavenie, telekomunikačná technika, materiál, čistiace a hygienické potreby - zájazdy - nájomné - športové a kultúrne podujatia - plesy dôchodcov - poplatky a odvody - odmeny zamestnancom mimopracovného pomeru - odvody do poisťovní
Pobytové sociálne služby	- 3 pobytové zariadenia
Terénne sociálne služby (opatrovateľská služba)	- mzdy, platy, odmeny - poisťovné odvody a príspevky do poisťovní - pracovné odevy, obuv a pracovné pomôcky - prídely do sociálneho fondu - stravovanie zamestnancov - odmeny mimopracovného pomeru a odmeny za lekársku a posudkovú službu - transfery na odstupné a odchodné - transfery na nemocenské dávky
Terénne sociálne služby (zariadenia soc. služieb - DOS)	- poštové a telekomunikačné služby, koncesionárske poplatky, komunikačnú infraštruktúru - energie - materiállové výdavky - knihy a časopisy - nájomné
Sociálna pomoc	- pohrebné - jednorazová dávka sociálnej pomoci a nákup vianočných balíčkov pre rodiny v hmotnej núdzi - príspevky občanom v sociálnej núdzi - transfery pre zdravotníctvo a sociálne a bytové otázky - kapitálový transfer pre Nemocnicu Bánovce - mzdy a odvody, stravovanie a tvorba sociálneho fondu a ostatné drobné prevádzkové náklady
Osobitný príjemca - štátne dávky	- prídavky na dieťa
Osobitný príjemca - dávky v hmotnej núdzi	- dávky sociálnej pomoci
Sociálno-právna ochrana	- príspevok na dopravu
Organizovanie spoločného stravovania	- strava pre dôchodcov

Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

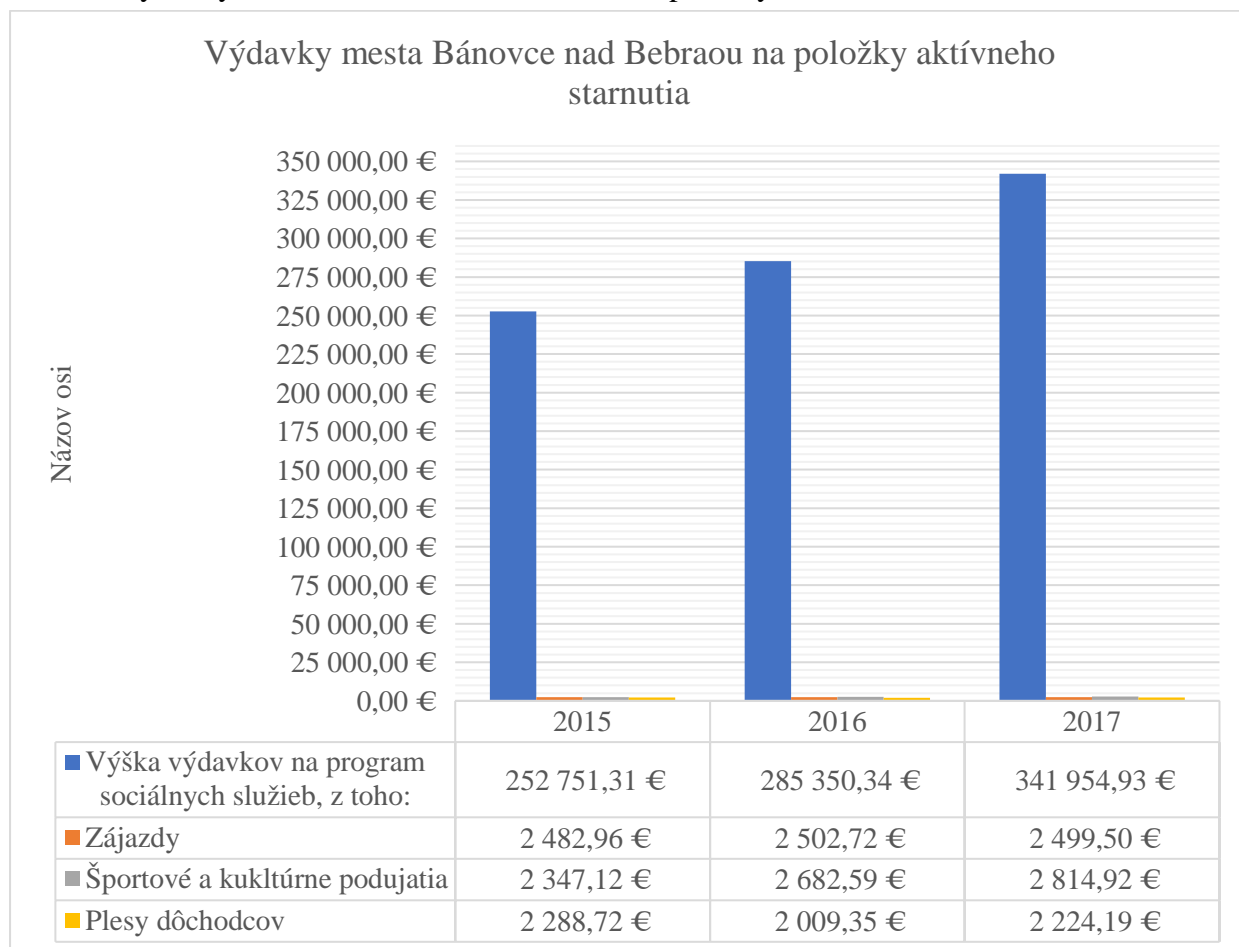
Na základe tejto tabuľky vidíme, že do oblasti aktívneho starnutia spadajú jedine výdavky na podprogram kluby dôchodcov, konkrétne na položky: zájazdy, športové a kultúrne podujatia a plesy dôchodcov. Ostatné položky môžeme považovať len za nepriame výdavky na oblasť aktívneho starnutia. Ďalšia tabuľka ukazuje výšku výdavkov mesta na spomínané položky za roky 2015 – 2017.

Tabuľka 16 Výdavky mesta Bánovce nad Bebravou na položky aktívneho starnutia

Výdavky na položky aktívneho starnutia						
Položka	Výška výdavkov a podiel na výdavkoch na program sociálnych služieb v danom roku v Eur					
	2015	Podiel	2016	Podiel	2017	Podiel
Zájazdy	2 482,96	0,98 %	2 502,72	0,99 %	2 499,50	0,99 %
Športové a kultúrne podujatia	2 347,12	0,82 %	2 682,59	0,94 %	2 814,92	0,99 %
Plesy dôchodcov	2 288,72	0,67 %	2 009,35	0,59 %	2 224,19	0,65 %
Spolu	7 118,80	2,82 %	7 194,66	2,52 %	7 538,61	2,20 %

Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

Graf 19 Výdavky mesta Bánovce nad Bebravou na položky aktívneho starnutia

Zdroj: MsÚ Bánovce nad Bebravou

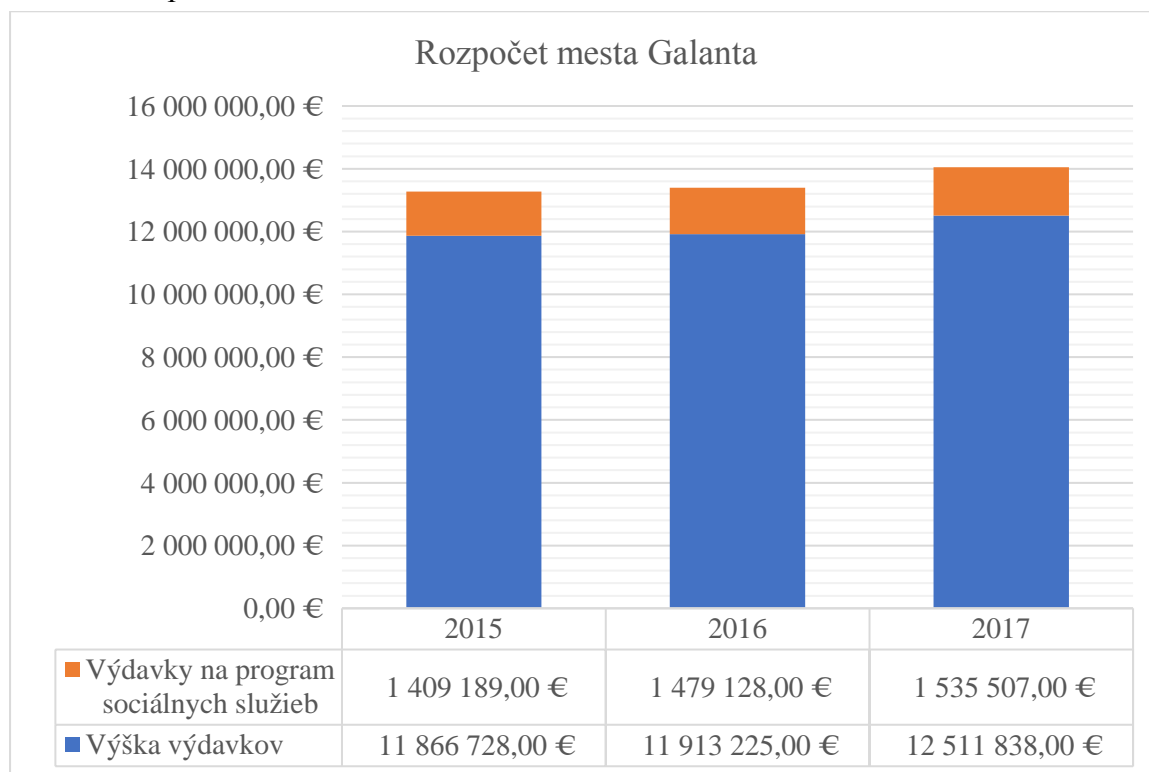

Z tabuľky je evidentné, že výška výdavkov na aktívne starnutie v meste tvorila v rokoch 2015 – 2017 len približne 2 % z celkových výdavkov mesta určených na program sociálnych služieb. Výška výdavkov medziročne rastie, podiel týchto výdavkov však medziročne klesá.

4.2. Rozpočet mesta Galanta

V roku 2015 bola výška výdavkov mesta Galanta 11 866 728 Eur a z toho 1 409 189 Eur bolo alokovaných na program sociálnych služieb, čo tvorí 11,89 % podielu na celkovej výške výdavkov. V nasledujúcich rokoch bola situácia pomerne rovnaká, v roku 2016 bola výška výdavkov 11 913 225 Eur, z toho 1 479 128 Eur (12,42 %) alokovaných na program sociálnych služieb a v roku 2017 výška celkových výdavkov mesta 12 511 838 Eur, z toho 1 535 507 Eur (12,27 %) na program sociálnych služieb. Vidíme, že každoročne je výška výdavkov mesta a výdavkov na program sociálnych služieb približne rovnaká.

Graf 20 Rozpočet mesta Galanta

Zdroj: MsÚ Galanta

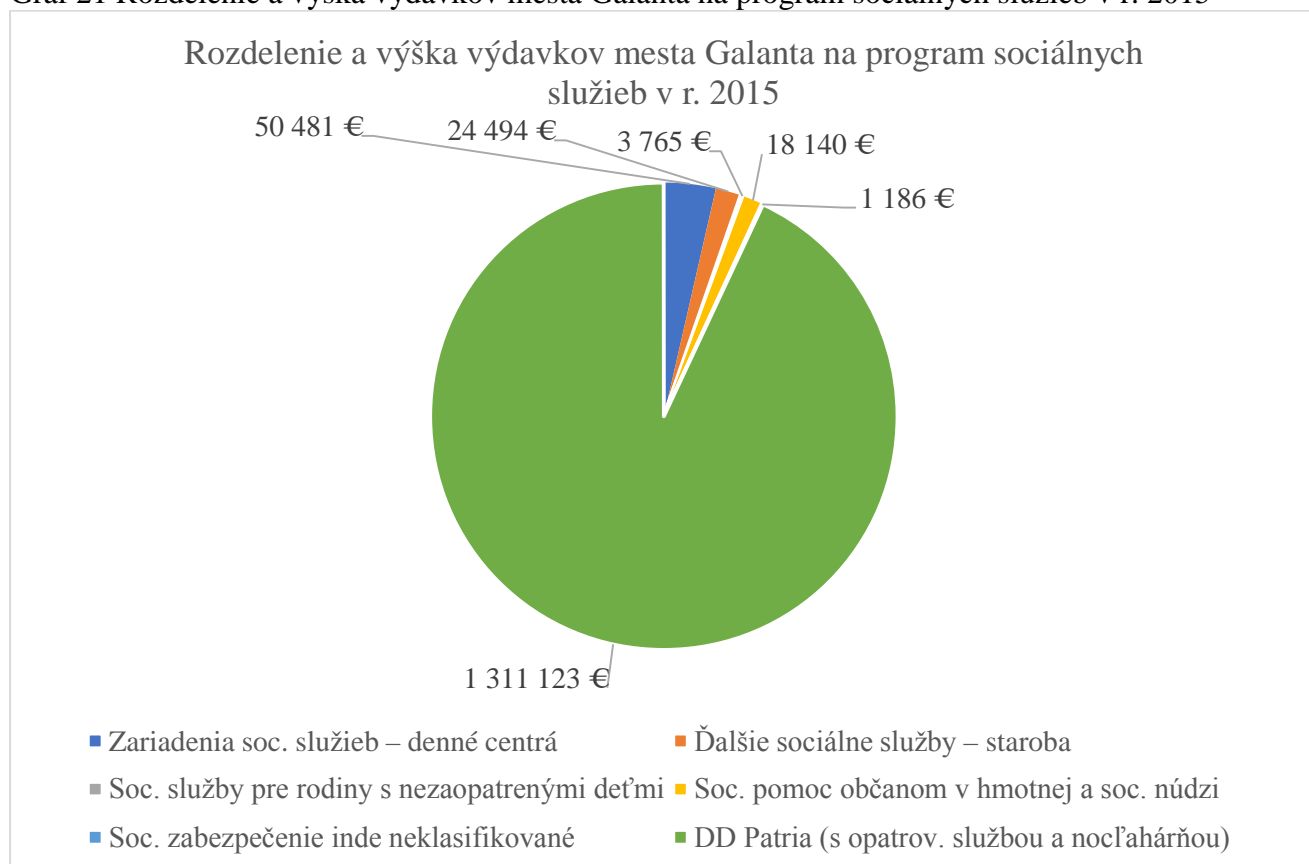
V nasledujúcej tabuľke sú výdavky na program sociálnych služieb rozdelené na základe podprogramu, do ktorého boli alokované. Najväčšiu skupinu výdavkov tvoria výdavky alokované do podprogramu DD Patria (s opatrovateľskou službou a nocľahárňou), ktoré tvorili v roku 2017 až 1 435 152 Eur čo predstavuje 93,5 % celkových výdavkov mesta určených na program sociálnych služieb.

Tabuľka 17 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb

Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb			
Podprogram	Výška výdavkov v Eur		
	2015	2016	2017
Zariadenia sociálnych služieb – denné centrá, z toho:	50 481	59 597	40 703
- reprezentačné výdavky (podujatia, prednášky, športové hry, spevokol, turistika...)	500	500	500
Ďalšie sociálne služby – staroba, z toho:	24 494	32 097	29 160
- preprava seniorov po krásach po Slovensku ale aj v zahraničí	1 500	2 000	2 000
- kurzy pre seniorov (anglický jazyk, zdravý životný štýl, počítačový kurz)	782	1 898	1 885
- Mesiac úcty k starším	3 052	3 839	3 053
Sociálne služby pre rodiny s nezaopatrenými deťmi	3 765	3 288	2 463
Sociálna pomoc občanom v hmotnej a soc. núdzi	18 140	9 811	20 888
Sociálne zabezpečenie inde neklasifikované	1 186	8 561	7 141
DD Patria (s opatrovateľskou službou a nocľahárňou)	1 311 123	1 365 774	1 435 152
Spolu	1 409 189	1 479 128	1 535 507

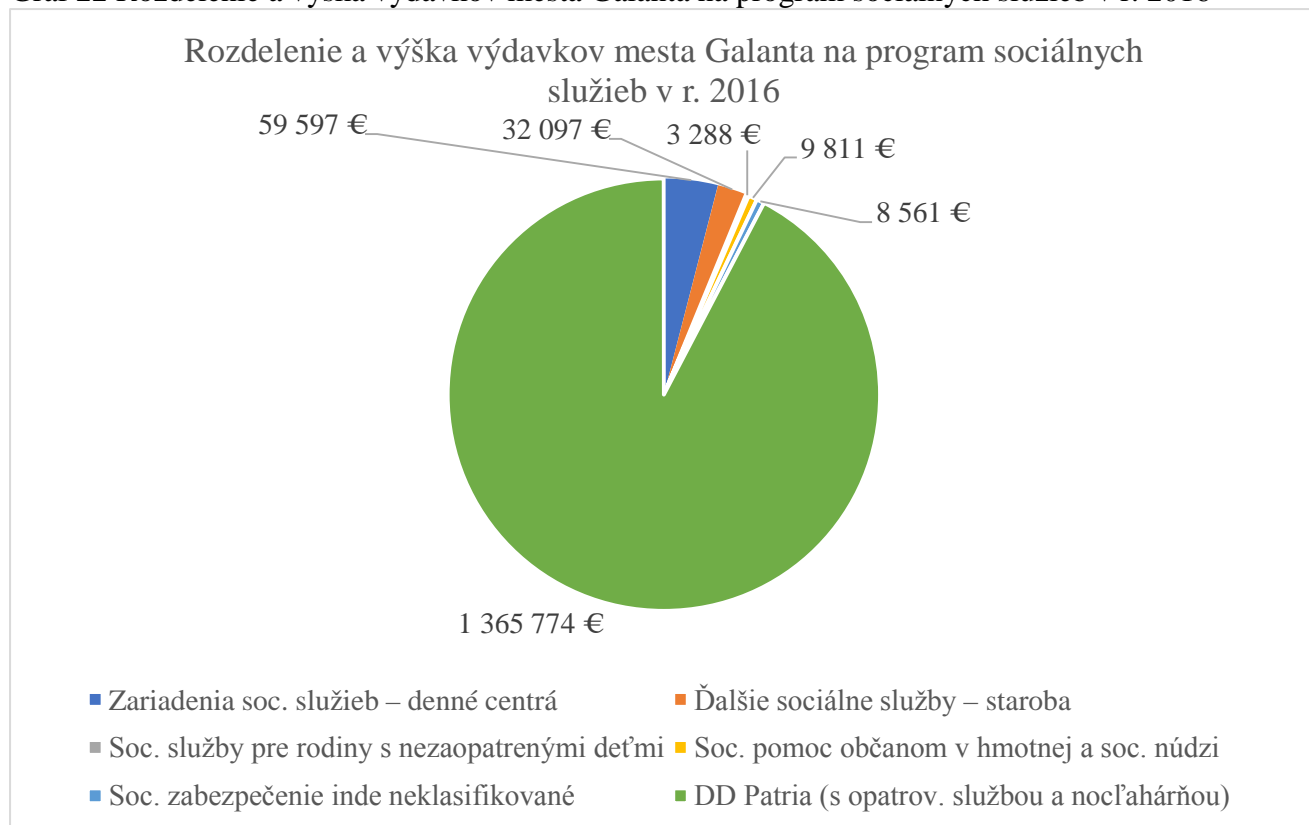
Zdroj: MsÚ Galanta

Graf 21 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb v r. 2015

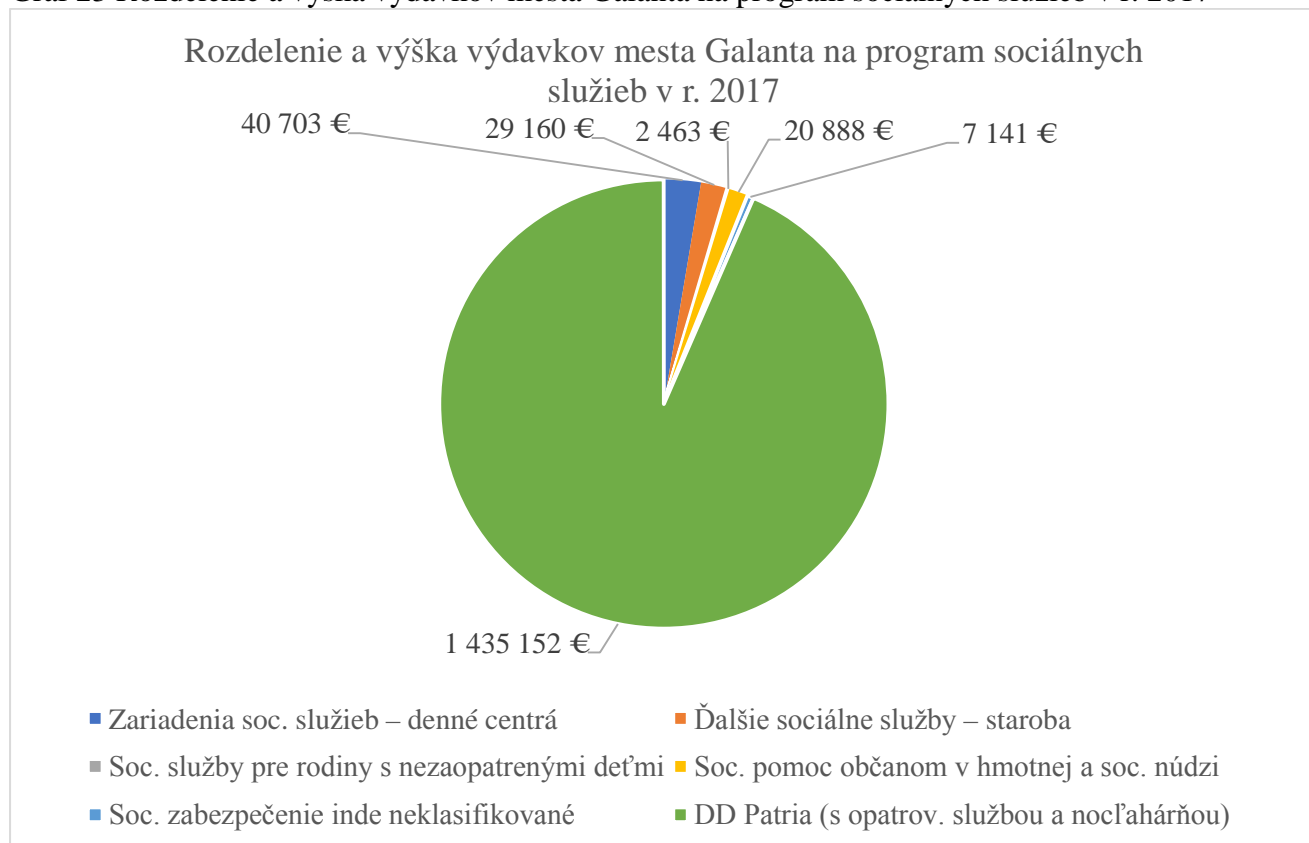
Zdroj: MsÚ Galanta

Graf 22 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb v r. 2016

Zdroj: MsÚ Galanta

Graf 23 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb v r. 2017

Zdroj: MsÚ Galanta

Z predošlej tabuľky vidíme, že na oblasť aktívneho starnutia sa dostáva pravdepodobne len veľmi malá časť výdavkov mesta. Podrobnejšie údaje poskytuje nasledovná tabuľka.

Tabuľka 18 Podrobné rozdelenie výdavkov mesta Galanta na program sociálnych služieb

Podrobné rozdelenie výdavkov na program sociálnych služieb	
Podprogram	Položka
Zariadenia sociálnych služieb – denné centrá/staroba	<ul style="list-style-type: none"> - elektrická energia, tepelná energia, vodné - stočné - telekomunikačné služby a koncesionársky poplatok - interiérové vybavenie - údržba a oprava budov, zariad. + udrž. verejnej zelene - všeobecné služby - revízie, čistenie, pranie - poistenie budov - výdavky na odmeny upratovačiek - poisťné - odvody do poisťovní, úrazové poistenie - všeobecný materiál - čistiace prostriedky - skvalitnenie života seniorov - doprava - reprezentačné výdavky (podujatia, prednášky, športové hry, spevokol, turistika...)
Ďalšie sociálne služby - staroba	<ul style="list-style-type: none"> - stravovanie dôchodcov - jednorazová sociálna pomoc pre dôchodcov - materiál - elektr. strážca pre seniorov - príspevok na stravovanie - lekárska posudková činnosť - preprava seniorov po krásach po Slovensku ale aj v zahraničí - kurzy pre seniorov - anglický jazyk pre 15 občanov (2016, 2017), zdravý životný štýl pre 40 občanov (2017), počítačový kurz pre 15 občanov (2015, 2016) - Mesiac úcty k starším (pozvánky, kvety, slávnostná večera, kultúrny program, hudobná produkcia) cca 250 jubilantov
Sociálne služby pre rodiny s nezaopatrenými deťmi	<ul style="list-style-type: none"> - jednorazové peňažné dávky pre rodiny s nezaopatr. deťmi - zákonná kuratela detí - vyplatené rodinné prídavky - mimorozpočt. zdroj
Sociálna pomoc občanom v hmotnej a soc. núdzi	<ul style="list-style-type: none"> - pre občanov v hmot. núdzi - neprispôsobiví občania - výdavky na pohreby osamelých občanov - pre občanov v hmot. núdzi - prostr. ÚPSVaR - projekt "terénna sociálna práca – pomoc pre marginalizovaných občanov"
Sociálne zabezpečenie inde neklasifikované	<ul style="list-style-type: none"> - dávky v hot. obet. požiarov, zápl., zemetr.,iných živ. udal. - všeobecné služby - sociálne, odmeny - sociálne
DD Patria (s opatrovateľskou službou a nocľahárňou)	<ul style="list-style-type: none"> - mzdy odvody do fondov - materiál - energie, voda a komunikácie - cestovné náhrady - doprava - oprava a údržba - služby (odvoz odpadu, pranie a čistenie bielizne, deratizácia, služby PO a BOZP, periodický servis výťahov, kultúrno-spoločenské aktivity, športové podujatia pre seniorov, školenia a semináre pre zamestnancov, poplatky banke, poistenie budov, poplatky za užívanie informačných programov (progr. Cygnus), prídely do sociálneho fondu, odmeny zamestnancov mimopracovného pomeru

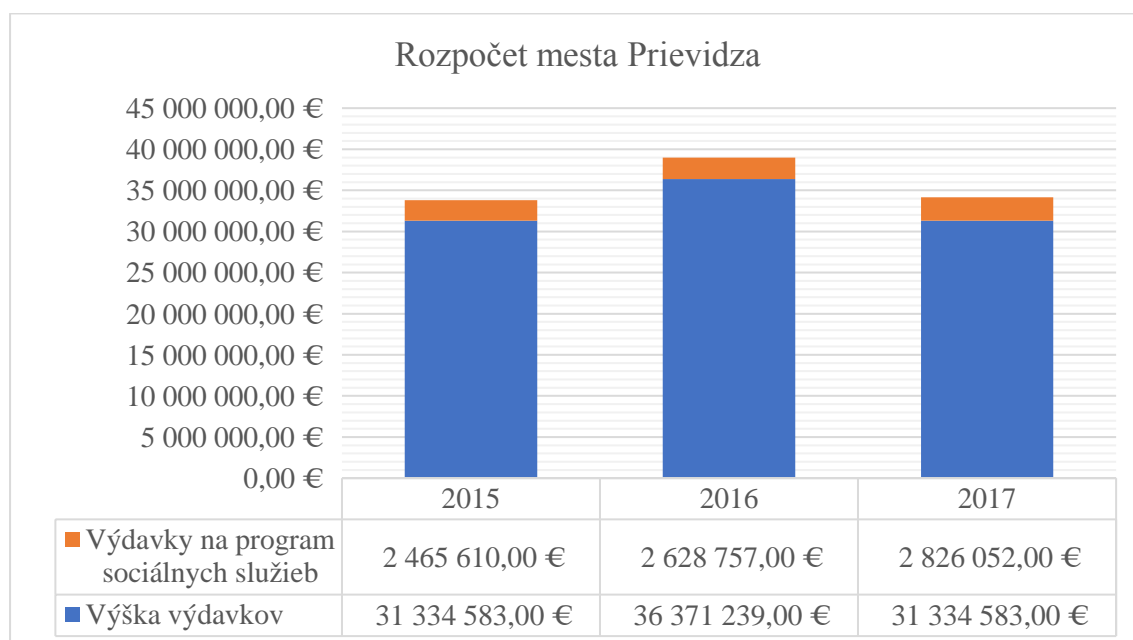
Zdroj: MsÚ Galanta

Na základe tejto tabuľky vidíme, že do oblasti aktívneho starnutia spadajú výdavky v rámci podprogramu zariadení sociálnych služieb pre seniorov a to konkrétne výdavky na reprezentačné účely, ktoré zahŕňajú rôzne podujatia, prednášky, športové hry, spevokol, turistiku a pod. a podprogramu ďalšie sociálne služby kde ide o výdavky na prepravu seniorov po krásach po Slovensku ale aj v zahraničí, kurzy pre seniorov ako anglický jazyk, kurz zdravý životný štýl alebo počítačový kurz a tiež výdavky na Mesiac úcty k starším, ktoré zahŕňajú pozvánky, kvety, slávnostnú večeru, kultúrny program a hudobnú produkciu. Ďalšími a poslednými výdavkami zameranými na aktívne starnutie sú výdavky pre DD Patria a to konkrétne na položku služby, do ktorej spadajú okrem mnohých iných aj výdavky na kultúrno-spoločenské aktivity a športové podujatia pre seniorov. Výdavky na túto položku boli v r. 2017 vo výške 46 937 Eur. Na základe ostatných služieb pri tejto položke môžeme predpokladať že sa jedná o veľmi malú čiastku. Ďalšie položky pri ostatných podprogramoch môžeme považovať len za nepriame výdavky na oblasť aktívneho starnutia.

4.3. Rozpočet mesta Prievidza

V meste Prievidza bola v roku 2015 výška výdavkov 31 334 583 Eur a z toho 2 465 610 Eur bolo alokovaných na program sociálnych služieb, čo tvorilo 7,87 % podielu na celkovej výške výdavkov. V nasledujúcich rokoch bola situácia takmer rovnaká. V roku 2016 bola výška výdavkov 36 371 239 Eur, z toho 2 628 757 Eur (7,23 %) alokovaných na program sociálnych služieb a v roku 2017 výška celkových výdavkov mesta 31 334 583 Eur, z toho 2 826 052 Eur (9,02 %) na program sociálnych služieb. Vidíme, že každoročne je výška výdavkov mesta a výdavkov na program sociálnych služieb približne rovnaká.

Graf 24 Rozpočet mesta Prievidza Zdroj: MsÚ Prievidza

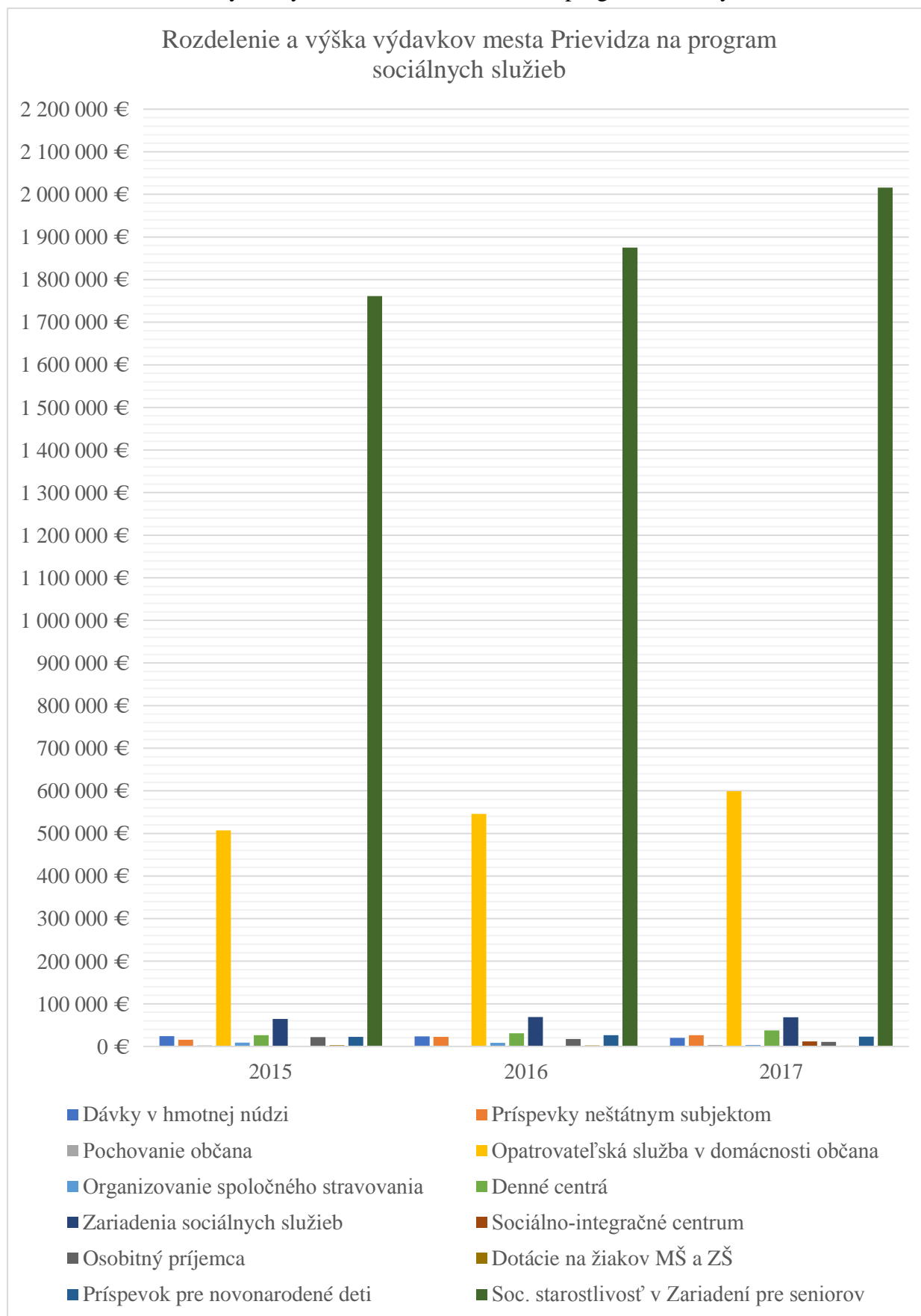
V nasledujúcej tabuľke sú výdavky na program sociálnych služieb rozdelené na základe podprogramu, do ktorého boli alokované. Najväčšiu skupinu výdavkov tvoria výdavky na sociálnu starostlivosť v Zariadení pre seniorov, ktoré tvorili v roku 2017 až 2 015 709 Eur čo predstavuje 71,3 % celkových výdavkov mesta určených na program sociálnych služieb. Ďalšiu najvyššiu čiastku výdavkov tvorili výdavky na opatrovateľskú službu v domácnosti občana, ktoré tvorili v danom roku 599 102 Eur čo predstavuje 21,2 %.

Tabuľka 19 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Prievidza na program sociálnych služieb

Rozdelenie a výška výdavkov mesta Prievidza na program sociálnych služieb			
Podprogram	Výška výdavkov v Eur		
	2015	2016	2017
Dávky v hmotnej núdzi	23 854	23 452	19 931
Príspevky neštátnym subjektom	15 900	22 629	26 578
Pochovanie občana	2 145	1 221	3 256
Opatrovateľská služba v domácnosti občana	507 314	545 850	599 102
Prepravná služba sociálnym taxíkom	0	0	0
Organizovanie spoločného stravovania	9 040	8 339	3 316
Denné centrá	26 294	30 612	37 821
Zariadenia sociálnych služieb	64 602	69 005	68 400
Sociálno-integračné centrum	300	358	11 762
Osobitný príjemca	22 115	17 586	10 872
Dotácie na žiakov MŠ a ZŠ	2 771	2 354	1 761
Príspevok pre novonarodené deti	22 260	26 460	22 960
Sociálno-právna ochrana	0	6 013	4 584
Sociálna starostlivosť v Zariadení pre seniorov	1 761 254	1 874 878	2 015 709
Spolu	2 465 610	2 628 757	2 826 052

Zdroj: MsÚ Prievidza

Graf 25 Rozdelenie a výška výdavkov mesta Prievidza na program sociálnych služieb

Zdroj: MsÚ Prievidza

Z predošlej tabuľky vidíme, že na oblasť aktívneho starnutia sa dostáva pravdepodobne len veľmi malá časť výdavkov mesta. Podrobnejšie údaje poskytuje nasledovná tabuľka.

Tabuľka 20 Podrobné rozdelenie výdavkov mesta Prievidza na program sociálnych služieb

Podrobné rozdelenie výdavkov na program sociálnych služieb	
Podprogram	Položka
Dávky v hmotnej núdzi	- sociálna pomoc občanom v hmotnej a sociálnej núdzi - invalidita a ťažké zdravotné postihnutie - staroba - rodina a deti
Príspevky neštátnym subjektom	- náboženské a iné spoločenské služby - transfery: MC Slniečko, Charita sv. Vincenta, Spokojnosť n.o.
Pochovanie občana	- starostlivosť o občanov
Opatrovateľská služba v domácnosti občana	- mzdy opatrovateľky
	- odvody opatrovateľky
	- tovary a služby opatrovateľky
	- nemocenské dávky opatrovateľky
	- prefinancovanie lekárskeho nálezu
	- lekárska posudková činnosť
Prepravná služba sociálnym taxíkom	- prepravná služba sociálnym taxíkom
Organizovanie spoločného stravovania	- opakované príspevky na stravovanie dôchodcov
Denné centrá	- mzdy
	- poisťné
	- dohody o pracovnej činnosti
	- tovary, služby, materiál, občerstvenie a sociálny fond
	- prepravné
	- nemocenské dávky
	- mesiac úcty k starším, večer pre seniorov, vzdelávacie aktivity, Medzinárodný deň žien, Deň matiek, Vianoce
- transfer pre SMMP, s.r.o. na denné centrá a prevádzku útulku	
Zariadenia sociálnych služieb	- dotácia pre Harmóniu, n.o. na útulok - transfer pre Harmóniu, n.o.
Sociálno-integračné centrum	- potraviny - výdavky na údržbu nových priestorov SIC
Osobitný príjemca	- rodinné prídavky - výkon osobitného príjemcu
Dotácie na žiakov MŠ a ZŠ	- deti v hmotnej núdzi
Príspevok pre novonarodené deti	- príspevok novonarodeným deťom
Sociálno-právna ochrana	- príspevok na tvorbu úspor
Sociálna starostlivosť v Zariadení pre seniorov	- bývanie - stravovanie - základná starostlivosť - nadstavba zariadenia pre seniorov

Zdroj: MsÚ Prievidza

Na základe tejto tabuľky vidíme, že do oblasti aktívneho starnutia môžeme zaradiť jedine výdavky pre podprogram denné centrá a to konkrétne na položku „mesiac úcty k starším, večer pre seniorov, vzdelávacie aktivity, Medzinárodný deň žien, Deň matiek a Vianoce. Výdavky na túto položku boli v r. 2017 vo výške 4 455 Eur, čo tvorí 0,16 % z celkových výdavkov mesta

Prievidza na program sociálnych služieb. Ďalšie položky pri ostatných podprogramoch môžeme považovať len za nepriame výdavky na oblasť aktívneho starnutia.

Na základe dostupných zistení v mestách Bánovce nad Bebravou, Galanta a Prievidza trápia seniorov viaceré problémy. Hlavný problémom je neefektívne riešenie problematiky aktívneho starnutia na regionálnej úrovni. Neefektívne riešenie problematiky aktívneho starnutia na regionálnej úrovni má viacero príčin:

- samosprávy sa zameriavajú predovšetkým na služby seniorom, ktorí sú odkázaní na sociálnu a zdravotnú starostlivosť,
- jednotlivé opatrenia nie sú na miestnej úrovni efektívne rozpracované,
- nezapájanie aktívnych seniorov do vecí verejných,
- seniori nemajú dostatočnú kapacitu na aktívnu spoluprácu so samosprávou,
- chýba prenos príkladov dobrej praxe a vzájomných inšpirácií v oblasti aktívneho starnutia.

Dôsledky neriešenia problematiky aktívneho starnutia na regionálnej úrovni je:

- neuspokojivý stav dĺžky zdravého života,
- zhoršujúca sa kvalita života seniorov, stúpa ich zraniteľnosť
- programy a služby nedostatočne reflektujú na meniace sa potreby seniorov,
- nevyužíva sa skúsenosť a tvorivý potenciál aktívnych seniorov pri tvorbe a ovplyvňovaní lokálnych politík a zavádzaní sociálnych inovácií,
- neuspokojivý stav zapájania seniorov do vecí verejných

Zhrnutie analytickej časti

V tejto časti sú zhrnuté kľúčové výsledky doterajších aktivít projektu, ktoré sú dôležité pre správne pochopenie problému aktívneho starnutia, vývoja v danej oblasti a odôvodnenie ďalšieho zvoleného riešenia problému – návrhu stratégie v regiónoch. Výsledky východiskovej analýzy a doterajšie poznatky z uskutočnených činnosti poukazujú na nasledovné skutočnosti:

- v regiónoch nášho záujmu (TSK a NSK) neboli spracované samostatné koncepčné, strategické respektíve programové dokumenty zaoberajúce sa problematikou aktívneho starnutia. Niektoré samosprávy zapracovali niektoré vybrané opatrenia z tejto oblasti v programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja (mestá Prievidza, Galanta, Bánovce nad Bebravou) alebo v komunitných plánoch sociálnych služieb.
- je nedostatok kvalitných a overených údajov na regionálnej a miestnej úrovni
- do tvorby koncepčných materiálov samospráv (mestá a obce resp. VÚC) spravidla nie je zapojená participatívnym spôsobom cieľová skupina – seniori, resp. len výnimočne sú oslovované inštitúcie reprezentujúce túto populáciu resp. pracujúce so seniormi,
- chýba prenos príkladov dobrej praxe a vzájomných inšpirácií v oblasti programov a projektov aktívneho starnutia
- samosprávy miest sa zameriavajú na vybrané služby seniorom, ktorí sú odkázaní na sociálnu pomoc a zdravotnú starostlivosť, chýba prenos príkladov dobrej praxe a vzájomnej inšpirácie v oblasti politik aktívneho starnutia
- vykonaný prehľad existujúcich opatrení a monitoring v mestách poukazuje na to, že je rôznorodá činnosť v oblasti aktívneho starnutia, ale napriek tomu nie je dostatočná ponuka aktivít a služieb pre osoby 50+.

Ďalšie aktivity projektu budú reagovať na identifikované problémy, na doterajší vývoj a prístup k riešeniu daného problému. Pre potreby ďalšieho postupu prác na projekte odporúčame formulovať opatrenia pre mestské stratégie aktívneho starnutia v zmysle NPAS v troch základných okruhov:

- Ochranu ľudských práv, podporu aktívnej nezávislosti a občianskej účasti starších ľudí
- Zamestnanosť a zamestnateľnosť starších ľudí
- Nezávislý, bezpečný a kvalitný život starších ľudí

Pôjde o koncepčný a otvorený dokument, ktorý bude komplexne riešiť situáciu seniorov a starnúcej populácie. Bude nadväzovať na Národný program aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020 a jeho odpočty v rokoch 2016 a 2018. Zameraný bude na návrh konkrétnych opatrení nielen pre súčasných seniorov, ale zohľadňuje aj podmienky pre budúce generácie.

Príloha č.1 - Základné princípy verejných politík aktívneho starnutia

Verejné politiky vo vzťahu k starším ľuďom a podpore ich aktívneho starnutia stavajú na týchto princípoch²³:

- **Princíp dôstojnosti** – vychádza z nevyhnutnosti rešpektovať potreby ľudí každého veku ako rovnako dôležité a hodné verejnej podpory pri ich uspokojovaní. Súčasťou uplatňovania princípu dôstojnosti je aj právo starších ľudí a seniorov na ochranu pred rozličnými formami zlého zaobchádzania vo všetkých oblastiach života.
- **Princíp rovnakého zaobchádzania** - ustanovuje zákaz diskriminácie na základe veku, osobitne v oblastiach zamestnanosti a odmeny za prácu, ale aj v oblastiach prístupu k zdravotnej starostlivosti, celoživotnému vzdelávaniu, bývaniu, sociálnych a finančných služieb všetkého druhu.
- **Princíp rodovej rovnosti** - posilňuje význam dôstojnosti človeka bez ohľadu na jeho príslušnosť k pohlaviu a rešpektovanie rôznorodosti životných skúseností a volieb starších ľudí a seniorov, ktoré prekračujú stereotypné očakávania spoločnosti vzťahujúce sa k starnúcim ženám a mužom.
- **Princíp nezávislosti** - vychádza z práva starších ľudí a seniorov na sebaurčenie a nezávislosť v súlade s ich telesnými a mentálnymi kapacitami. Znamená aj právo zotrvať čo najdlhšie v prirodzenom domácom, prípadne komunitnom prostredí s vytvorenými adekvátnymi podmienkami bezbariérového bývania a inými potrebnými službami a podporou.
- **Princíp sebarealizácie** - vychádza z chápania aktívneho starnutia ako dlhodobého procesu a aktívnemu prístupu k vlastnému životu počas životného cyklu v súlade s očakávaniami, potrebami a možnosťami každého individua. Podmienkou pre uplatňovanie tohto princípu je dostupné celoživotné vzdelávanie, uľahčenie prístupu k novým „vekovo priateľským“ technológiám, rovnako aj podpora dobrovoľníctva starších ľudí a seniorov ako formy ich komunitnej participácie a budovania súdržnejšej spoločnosti.
- **Princíp solidarity** - vychádza z potreby vyrovnanej medzigeneračnej výmeny, ktorá zabezpečí udržateľnosť rozvoja spoločnosti vo všetkých jej oblastiach a voči osobám rozličného veku a spoločensko-ekonomického statusu.
- **Princíp subsidiarity** - vychádza z potreby zdieľanej zodpovednosti aktérov na rozličných úrovniach (národná, regionálna, miestna, komunitná, rodinná, individuálna) pri napĺňaní cieľov a zámerov podpory aktívneho starnutia ako verejného záujmu. Princíp subsidiarity súvisí s

---

²³ Viď **Národný program aktívneho starnutia na roky 2014-2020**

<https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/rada-vlady-sr-prava-seniorov/narodny-program-aktivneho-starnutia-roky-2014-2020.html>

princípom solidarity, v tom zmysle, že konkrétne zodpovednosti a aktivity v podpore aktívneho starnutia má preberať tá úroveň, ktorá má k plneniu týchto zodpovedností a úloh čo najbližšie s predpokladom najvyššej efektívnosti v prospech všetkých zúčastnených strán (starších ľudí a seniorov a verejných autorít).

- **Princíp účasti na správe vecí verejných** - podporuje právo starších ľudí a seniorov uplatňovať svoj vplyv pri rozhodovaní o smerovaní a rozvoji krajiny, regiónu alebo komunity aj prostredníctvom rôznych hnutí, svojpomocných skupín a spolkov či občianskych združení obhajujúcich práva starších ľudí a seniorov.
- **Princíp zamestnanosti** - vychádza z práva starších ľudí a seniorov pracovať a mať príjem zo závislej činnosti, z podnikania alebo z inej samostatnej zárobkovej činnosti aj po dovŕšení dôchodkového veku. Zamestnanosť vo vyššom veku umožní zhodnotiť pracovné skúsenosti a kapitál seniorov, posilňovať ich ekonomickú suverenitu a udržiavať im, resp. vytvárať nové pracovné a sociálne kontakty. Súčasťou uplatňovania tohto princípu je aj vytváranie flexibilných a „vekovo priateľských“ pracovných podmienok.
- **Princíp starostlivosti** - v najširšom slova zmysle súvisí s princípom solidarity a predstavuje základnú spoločenskú hodnotu vyplývajúcu zo vzájomnej závislosti ľudí v komplexe spoločenských vzťahov. V užšom slova zmysle predstavuje právo starších ľudí na poskytovanie potrebnej pomoci a podpory zo strany opatrujúcich osôb (opatrujúcich formálne i neformálne) v rovnováhe s právom opatrujúcich osôb na primeranú sociálnu ochranu a spoločenské uznanie hodnoty poskytovanej starostlivosti.

Príloha č.2 - Zoznam vybraných dokumentov v oblasti aktívneho starnutia

Medzinárodný akčný plán o starnutí (Viedeň, 1982)

Zásady OSN pre seniorov prijaté rezolúciou OSN 46/91 zo dňa 16. decembra 1991

Revidovaný Medzinárodný akčný plán o starnutí (Madrid, 2002)

Regionálna implementačná stratégia (2002)

Stratégia a akčný plán pre zdravé starnutie v Európe na roky 2012–2020

Nový rámec európskej zdravotnej politiky – Zdravie 2020

Európsky akčný plán posilňovania kapacít a služieb v oblasti verejného zdravotníctva,

Európa 2020: Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu

Uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. novembra 2017 o zavádzaní nástrojov politiky súdržnosti zo strany regiónov pri riešení demografickej zmeny (2016/2245(INI))

Spolkový plán pre seniorov a národná stratégia celoživotného vzdelávania, práce a zdravia v Rakúsku

Stratégia aktívneho starnutia 2013 – 2020 v Estónsku

Národný akčný plán starnutia 2013 – 2017 v Českej republike

Národného programu ochrany starších ľudí (1999)

Stratégia aktívneho starnutia a Akčný plán naplňovania stratégie aktívneho starnutia (2013)

Národný program aktívneho starnutia 2014 – 2020 na Slovensku

Správa o plnení úloh vyplývajúcich z Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020 (2016)

Správa o plnení úloh vyplývajúcich z Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020 (2018)

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja na roky 2013-2023"schválený Zastupiteľstvom TSK dňa 28.09.2015

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja na roky 2016 – 2020

Regionálna integrovaná územná stratégia Trenčianskeho kraja na roky 2014-2020

Regionálna integrovaná územná stratégia Trnavského kraja na roky 2014 – 2020 a Integrovaná územná stratégia udržateľného mestského rozvoja mestskej funkčnej oblasti krajského mesta Trnava na roky 2014 – 2020

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Bánovce nad Bebravou na roky 2016-2023,

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Prievidza 2016-2023,

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Galanta na roky 2015-2020,

Komunitný plán sociálnych služieb mesta Prievidza 2018-2022,

Komunitný plán sociálnych služieb mesta Galanta 2014-2018,

Komunitný plán sociálnych služieb mesta Bánovce nad Bebravou 2017-2023

Koncepcia rozvoja sociálnych služieb na území TTSK 2015-2020

Koncepcia rozvoja sociálnych služieb na roky 2015-2020 TSK

Program aktívneho starnutia hlavného mesta SR Bratislavy na roky 2014 - 2020

Program aktívneho starnutia seniorov 2016-2020 mesta TRNAVA

Koncepcia aktívneho starnutia Košického samosprávneho kraja